

Б Р А Н И Ч

ОРГАН АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ У БЕОГРАДУ

Уредник Бранича је претседник Адвокатске Коморе у Београду
Владимир Св. Симић

Власник и издавач Бранича је Адвокатска Комора у Београду
коју преставља претседник Владимир Св. Симић

У име Одбора главни уредници:

Др. Видан О. Благојевић и Др. Радоје Ј. Вукчевић, адвокати

САДРЖАЈ:**ЧЛАНЦИ**

Управна власт и њено право
од *Љуб. Радовановића*, адвоката — Београд. ... 107

Посебни део најновијег пројекта Немачког кривичног законика од *Др. Јураја Кулаша*, адвоката — Београд. ... 125

Злобно напуштање брачног друга од *Милорада Аншоновића*, адвоката — Београд. ... 136

СУДСКА ПРАКСА

Ваљаност погодбе о адвокатској награди може се доказивати само писменом исправом од *Јована Д. Смиљанића*, секретара Касационог суда у Београду. ... 138

Висина адвокатске награде, за рад по кривичним стварима, мора се доказивати писменом исправом, без обзира што је по § 317 од П к. с. п. дозвољена слободна погодба о награди од *Јована Д. Смиљанића*, секретара Касационог суда у Београду. ... 139

Уговор, којим продавац задржава својину продате ствари до дефинитивне исплате куповне цене, по закону је допуштен од *Др. Зденка Вајнера*, адвоката. 141

За спорове између набављача и државе, због повраћаја уговорне казне из чл. 99. а закона о држ. рачуноводству, нису надлежни редовни, већ административни судови од *Тих. М. Ивановића*, секр. Касационог суда у Београду. ... 142

За одржање материјално — правних рокова из § 937. грађ. зак. није довољно, да је тужба у означеном року предата пошти на повратан рецелпс, већ је нужно, да једо истека рока приспела суду од *Тих. М. Ивановића*, секретара Касационог суда у Београду. ... 143

Окружни уреди за осигурање радника морају бити заступани од стране адвоката, где је такво заступање обавезно, и не може их заступати њихов преставник од *Ивана Д. Пешковића*, секр. Касационог суда Београду. ... 144

Уредништво Бранича налази се у Дечанској 13/II. Рукописи се не враћају. Прештампавање градива из часописа допуштено само са тачним означањем извора.

Бранич доноси: расправе и чланке којима је смер заштита интереса адвокатског реда и ширење професионалне свести, службена саопштења Адвокатских комора којима служи као званични орган, и расправе и чланке из свих области права и прати развој правног живота у земљи и иностранству.

Бранич излази крајем сваког месеца. — Годишња претплата за Бранич износи 120.— дин. За адвокате изван територије Београдске адвокатске коморе, адвокатске приправнике, судије и судијске приправнике годишња претплата износи 60.— дин. Поједини број 10.— дин.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

ИЗ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ 145	Закони, уредбе и остали пропи- си Краљевине Југославије од <i>Ненада Ђорђевића</i> 151
ПРИКАЗИ	Одлуке Државног савета од <i>Бо- жидара С. Прошића и Власши- мира Ј. Лучића</i> 152
<i>Др. Иван Рибар</i> , адвокат:	НЕКРОЛОГ 153
Збирка канонских прописа о браку од <i>Др. Машије Белића</i> . 146	САДРЖАЈ ПРАВНИХ ЧАСОПИСА ... 154
<i>Б. С. Марковић</i> :	ПРЕГЛЕД ЗАКОНОДАВСТВА .. . 155
<i>Lezioni di Filosofia del Diritto</i> од <i>Giorgio Del Vecchio</i> 147	НОВЕ КЊИГЕ 157
<i>Recht und Staatsphilosophie</i> од <i>Wilhelm Saenger-a</i> 148	
<i>Др. Видан О. Благојевић</i> , адвокат:	
Збирка канонских прописа о браку од <i>Др. Машије Белића</i> . 150	

Б Р А Н И Ч

Год. XXV

Београд, март 1937.

Број 3.

Љуб. Радовановић, адвокат — Београд

УПРАВНА ВЛАСТ И ЊЕНО ПРАВО*)

У колико држава интервенише *конкретно* у интересе и живот појединца, она то чини путем *управне власти*. Кроз управну власт и преко управне власти појединац осећа државу и њену акцију.

Зато ми видимо, да се у обичном животу држава често идентификује са *режимом*, чији је носилац такође управна власт. Идентификују је и грађани, што је још и разумљиво, јер они акцију државе материјално виде у акцији управне власти, али је често идентификују и сами органи власти, што је мање разумљиво и опасно, јер се тада евентуалне пролазне грешке режима приписују држави.

Домен и надлежност управне власти врло су широки. Она захвата појединца чим дође на свет и држи га до гроба. Обавеза регистравања рођења, обавеза првог калемљења, обавеза основне наставе, обавеза сталнога кадра, обавеза подношења јавних терета, фискалних и осталих — о свима њима стара се и извршује их управна власт. Она спроводи школско и стручно образовање, она управља јавним службама свих врста, она се стара о социјалној и здравственој заштити, о мерама и наредбама, предузетим у циљу регулисања привредне делатности, радног времена, новчаничног саобраћаја, она врши експропријације и реквизиције, одржава јавни мир и поредак, регулише саобраћај свих врста. У свима радњама појединца, кроз цео његов живот, у његовом привредном пословању, у његовом културном интересовању, у свима јавним манифестацијама његовим, а делимично и у приватноме животу његову, појединац ће увек доћи у положај, да тражи извесно одобрење од управне власти, или да трпи извесне забране и ограничења, које му изриче управна власт: не само док учи школу, служи војску и плаћа порез, већ и ако је у служби државној или приватној, или држи самосталну радњу, извози или увози, ако зида кућу или је руши, кад пу-

*) Предавање, одржано 24. јануара 1936. г. на Коларчевом Универзитету, у циклусу предавања Друштва за социологију и правну философију. Штампана се без допуна и измена.

тује, кад се креће улицом или вози трамвајем или аутомобилом, ако хоће нешто да напише, објави или на други начин искаже своје мишљење, кад се удружује било у каквом циљу: политичком, социјалном, привредном, културном, хуманом, верском.

И како који дан, њена активност и њено мешање у наш живот *све је шире и дубље*.

Врло је интересантно, према томе, запитати се: који су то извори, из којих она црпи та права и где она налази правну подршку, овлашћење или наређење, за своју функцију; у којој је мери она тим овлашћењима ограничена и *каква је њена сопствена улога у стварању тих наших многобројних обавеза*, на чију нас послушност она натерује психолошким или, по потреби, и физичким притиском?

* * *

За управну власт се каже, да је она *везана законом*. То је до крајњих граница кондензована и упрошћена дефиниција њеног правног положаја у организацији правне државе. То значи, да се њена функција састоји у томе, да конкретно оствари онај правни режим, оне правне ситуације, које су апстрактно и објективно регулисане законом.

По томе би изгледало, — овако на први поглед — да улога управне власти није баш тако значајна, како нам се малочас морало учинити, да је њена функција скоро техничка. Цео напор у организацији правног поретка, у вези са надлежношћу управне власти, свео би се на то, да се пронађе и обезбеди начин тога пословања и контроле, *да управна власт не прекорачи тај оквир закона*. А то се може постићи, као што се *делимично* и постиже, *организацијом судске контроле* над радом управних органа, коју код нас, као што је познато, врше управни судови и Државни савет.

Међутим, ствар се практично тако не догађа. Нити је закон једини регулатор свих права и обавеза, нити је управна власт у таквој мери, скоро тотално, везана законом, нити је такво потпуно везивање управне власти могућно. На против, она има значајну слободу акције, коју јој поверава сам закон, а поред закона постоји читав низ других правних аката и чињеница, у којима управна власт налази упориште за своју акцију.

Ја ћу, према томе, покушати да обележим, прелазећи редом најглавније облике правних извора, којима се управна власт служи у обављању своје функције, њен однос према њима, њен утицај и њено учешће у стварању права, било путем примене правних норма, било путем конституисања правних ситуација на основу оних овлашћења, која су јој дата.

* * *

Нема сумње, да је управна власт, у првом реду позвана, *да примени закон*. За изванредан део у овој правној области закон остаје и једини извор права. То ће бити у оном делу административног права, који је потпуно и јасно законом регулисан на такав начин, да се не само не захтева доношење других аката

ради његовог извршења, него и да *не допушта различита тумачења*. Али тај део није велики — он је много мањи него што се обично мисли. У ствари мали је део законодавства, чије су одредбе тако савршено јасно изражене, да оне код свих људи имају исти смисао.

На ову се чињеницу, међутим, обично не обраћа довољна пажња и нама је ушло у обичај, да сматрамо закон, као један потпуно поуздан правни извор, из кога се са сигурношћу може констатовати право. То је утицај неких ранијих школа о тумачењу закона (проблем, у који ми овде не можемо улазити) а нарочито једне школе, која је подигла култ законског текста до крајњих граница, до једнога сасвим нереалног значаја и чији су поједини представници негирали уопште постојање некога права ван законског текста.

На жалост, ова сигурност, да можемо из самога текста закона сасвим прецизно извући једно одређено право — па ма којом методом тумачења се служили, — врло је недовољна. Већ сам факат да постоји више метода тумачења закона и да се помоћу *разних метода* може доћи и до *различитог смисла* закона, наводи нас на мисао, да правна вредност једнога закона зависи од извесних елемената средине и човека, који закон примењује или тумачи.

Пре свега зато, што је право један психолошки феномен, резултат једнога унутрашњег интелектуалног процеса нашега духа и што спољни изражај његов не ствара у свести свих људи увек и *исту представу*. Затим и стога, што се и на орган, који закон тумачи и примењује, врше многобројни утицаји спољашњи и индивидуални. Има извесних периода стварања једне заједничке психозе у целом друштву (каква велика опасност, опште социјално зло, учестане штетне појаве, или каква општа потреба), које дејствују на поштрено или ублажено примењивање извесних правних мера.

С друге стране карактер самога органа, који примењује закон, његово *образовање, порекло, политичка гледишта, социјални положај, економске прилике* — сви ти индивидуални моменти утичу на његову психу и дају унутрашњи смисао законској одредби.

Отуда ми видимо *разна тумачења* једне исте законске одредбе. Отуда ми имамо судство, као и остале власти које примењују законе, организоване у више степена, да би се колико толико тим начином, чисто техничким, изједначила та неједнакост људске психе, да би се обезбедило што тачније остварење закона. На разним степенима те јерархије, а понекад (и не тако ретко) и у истом степену, често се иста одредба *различно примењује*: под *истим* законским условима разни појединци долазе до *разних правних ситуација*. Отуда контрадикторне одлуке по истој ствари. И код таквих појава ми смо, у широј публици, увек готови да их осудимо као знак неправде и неједнакости пред законом, док су оне много чешће резултат неједнакости људске психе.

Кад све ово знамо, онда видимо да није тако лако утврдити апсолутан смисао једне законске одредбе, једнога права; да

немамо ни могућности да такав његов смисао утврдимо, да закон можда, *такав смисао и нема*. Из једне одредбе разни људи могу извући разна права. И ако су они овлашћени, да законе конкретно примењују, да појединцима *наметну* правне ситуације онакве, какве су их они из закона извукли, као што су на то овлашћени органи управне власти у области јавнога права, онда то значи да они носе делимично *правни извор у себи самима*, и да се једно право, које важи стварно као *позитивно* право, може упознати не само из закона, него из закона и праксе, која се по томе закону врши.

Управна власт стара се о примени свих административних закона и о извршавању свих јавних обавеза појединца, и у тој примени закона, у спровођењу општег правног режима у држави, долазе до изражаја и они утицаји, које она носи у себи и врши на квалитет оствареног права из закона. Тај квалитет оствареног права из закона подударара се донекле са општим квалитетом политичких, социјалних и економских гледишта, које имају носиоци управне власти. Према томе, управна власт, *као целина*, а не само као орган који примењује закон индивидуално, са својом заједничком политичком и социјалном тенденцијом, *има свој сопствени део учешћа у стварању права*, које влада — то је законско право, али по мало и *њено право*.

Ми имамо пуно примера у практичном животу за ово тврђење. И баш наших дана и пред нашим очима. Нарочито у политичким законима, кроз чију се примену те опште тенденције управне власти најчешће и осећају. Ми смо могли приметити, да се — после извесних политичких промена у нашој земљи, које су настале или тек само *наговештене* — појављују разне политичке акције и кретања, која управна власт данас одобрава по закону, док су такве исте акције и кретања, пре извесног времена *поистом закону* биле забрањене. Сам закон о зборовима и удружењима, међутим, у међувремену није измењен. Ми данас можемо читати у штампи изјаве о извесним политичким питањима и системима, какве пре тога неколико година нисмо могли наћи у штампи, и ако ни закон о штампи у међувремену није био измењен. То значи, да данас управна власт те законе друкчије примењује него раније и то значи, да ми данас имамо ипак стварно *друкчији режим штампе, збора и договора*, него раније, и ако те промене нису последица никакве промене законодавства. Ми знамо, да и овај данашњи режим збора и штампе може бити измењен и на боље и на горе, а да закони и даље остану исти.

Извршивање закона треба дакле посматрати не само као једну техничко-правну функцију управне власти, подведену под начела правне технике, под систем јерархије и правне контроле, која теоријски може бити врло савршена, *а практично врло манљива*, већ и као једну социјалну функцију остварења права и правног режима у друштву. И треба се обазирати не само на логичне правне закључке, него и на стварне практичне резултате. Закон има једну *социјалну намену* и та његова социјална функција има свој практични значај, који је његов *стварни* значај. Врло је важно уочити не само како је та његова функција теориски и

технички замишљена, неко и како се она у живошу остварује, и под каквим се све утицајима она у животу остварује. Јер ћемо у искуству како се она у животу остварује наћи поуку и за њено теоријско и техничко усавршавање.

Управна власт, дакле, у овој својој квази чисто техничкој функцији извршења закона има пресудног утицаја на стварање читавих правних институција или на одржавање читавих правних режима, на општи смисао закона, који као што смо видели, услед тога утицаја, могу бити различити у живошу и под владом једног истог закона.

Да ли је до добро или није — то је друго питање, али је то један *факат*. Право је регулисано законом, али квалитет и облик тога права ми осећамо у преради управне власти, кроз тенденције и схватања управне власти.

* * *

Оно што је код приватног, а још више код кривичног законодавства правило, да закон садржи потпуно регулисање своје материје, код административних закона је изузетак. Услед самога предмета ових закона, којима се регулишу стално покретни, променљиви односи, сам јавни живот са свима својим захтевима, услед обимности њиховог предмета и велике различности односа у истој материји или области, услед техничке немогућности законодавца да све то предвиди и уопшти, а и услед потребе извесног еластичитета у примени административног режима, од које се потребе, изгледа, државна управа не може ослободити, управна власт добија широко поље, да опште принципе закона прилагоди конкретним приликама, или по општим принципима закона сама регулише извесну правну материју. Она то постиже издавањем *уредаба*. Ја ћу овде намерно изоставити ближу дефиницију и класификацију уредаба, којих има неколико врста, јер то није неопходно за тему која се сада третира. Али је за нашу тему о *учешћу управне власти у стварању и примени права* неопходно потребно забавити се *питањем односа закона према уредби и гра-ница уредбодавне власти управних органа*.

Суштина уредбодавне функције састоји се у стварању нових правних прописа, по законском овлашћењу, дакле у *стварању једног правног акта општег карактера*, и у *обавезности* његове примене на конкретне случајеве. По томе, дакле, управна власт учествује и на овај начин у стварању права, а уредба представља један правни извор административног права. Карактеристика ове правне активности управне власти састоји се у томе, што је она *условљена законским овлашћењем*, и што је она ограничена законом. Пошто уредбу доноси управна власт на основу једног овлашћења из закона, пошто је управна власт *ограничена законом* и њена надлежност уопште подведена под закон, то уредба нити може укинути, нити изменити закон, нити регулисати извесну материју на начин *супротан закону*. Само она уредба може произвести пуно правно дејство, која одговара *овом основном правилу о уредби*. Сукоб који би настао између уредбе и закона, решава се на штету уредбе, а у корист закона.

Ово је једно од основних и опште усвојених начела. Оно је усвојено и у нашем праву, и наша пракса Државног савета, који по својој надлежности може доћи у положај, да оцењује законитост једне уредбе поводом њене примене (наша административно судска пракса стоји на гледишту, да не може пенити законитост једне уредбе уопште, већ само у примени на конкретан случај) — у главном стоји на томе становишту. Има приличан број случајева у пракси Државног савета, у којима је он ништио министарска решења, заснована на појединим уредбама, у којима је управна власт прекорачила овлашћење законско. То је, дакле, и у нашем праву *једно утврђено и признато правно правило.*

Ипак, ово правило није остало без изузетка код нас, јер је било и обрнутих случајева. Не само да је управна власт доносила уредбе у супротности са законским овлашћењем, што не би било баш велико чудо, него је и Државни савет признавао правну важност таквих уредаба. То су тако поједини инциденти из нашег правног живота. Један од њих био је крупнијег значаја и доста дугог трајања. То је случај са уредбом о пословном реду у Државном савету и упр. судовима, која је *на супрот закону* организовала писмени поступак код Државног савета, и ако је закон предвидео усмен поступак. У овоме сукобу закона и уредбе, Државни савет дао је превагу *уредби*, а не *закону*. Ова аномалија ликвидирана је 1929 г. доношењем закона о посл. реду у Држ. савету и упр. судовима. Појава оваквих уредаба, противних закону, код нас је најчешћа у области фискалног законодавства (у коме су додуше и њене последице за појединца најосетљивије), али Државни савет у њиховој примени најчешће остаје доследан опште усвојеном правном принципу.

Што се ипак кад год и супротно догоди, то треба посматрати као спорадичне случајеве, који су можда чешћи у времену *пораста снаге и ауторитета управне власти*, а ређи у времена *нормална*. У времена кад је управна власт јака, ти су случајеви, разуме се, чешћи и теже их је отклонити, јер је управна власт, по своме *склопу*, по својој *функцији*, по својој *психологији* увек склона да своју вољу наметне не само појединцу, него и органима осталих власти у држави.

Занемарујући детаљну поделу уредаба према врсти и обиму материје, коју регулишу, нама ће бити довољно да их разликујемо у две врсте: под једну се сврставају уредбе, донесене ради *извршења* извесног закона или ради регулисања *извесног дела чисто управне функције* (то је најчешћа врста уредбе) а под другу стављамо уредбе са законском материјом, донесене по *једном општем законском овлашћењу*, којима се извесна правна материја *изнова*, или *из основа* регулише. Нашу пажњу мора нарочито привући ова друга врста уредаба, јер код ње управна власт има једну *самосталну функцију* у *стварању права*, какву има законодавна власт у нормалном случају. Ово тврђење има у теорији и присталица и противника (као у осталом и већина правних питања). Нама се, пак, чини, да су разлике, које се повлаче између

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

законодавне и уредбодавне функције код оваквих случајева, вештачке, формалистичке и чисто теоријске.

У данашње време осећа се тенденција, да се ова уредбодавна надлежност управне власти *прошири* и *појача*. Да споменем само скорашњи случај у Француској, где је влада, по једном општем законском овлашћењу, донела једну масу уредаба (decrêts-lois) ради регулисања најважнијих привредних питања. Али за примере оваквог стварања права од управне власти не морамо ићи чак у Француску, јер их имамо и код куће. То су уредбе, данас већ у приличном броју, донете по општем овлашћењу из § 63 фин. закона за 1934/35 „у циљу сређивања и олакшања економских прилика у земљи, као и у опште унапређивања привредне делатности“. Те уредбе имају „законску снагу“, па према томе и пуно дејство закона. Управна власт је овим уредбама већ регулисала велики број привредних питања (заштита земљорадника, заштита и контрола новчаних завода, измене аграрних закона, нека питања царинског режима, поједине таксе, порезе итд.).

Заведена прошле године на овакав општи начин за привредна питања, ова надлежност управне власти показује у нас тенденцију да се *прошири* и *на остале области*. Прошле године, законом о буџет. дванајестинама она је проширена и на област политичких закона, уз сарадњу са парламентарним одборима. Дакле с једне стране *привредни*, а с друге стране *политички* режим прешли су — надамо се само привремено — мање више у компетенцију управне власти.

У сваком случају, ми присуствујемо једном процесу *преображаја* управне власти, једноме процесу њенога *снажења*. У томе процесу, између осталог, уредба, која је првобитно замишљена као инструменат за примену закона, за његово прилагођавање приликама, *постаје инструменат владања*. То је један феномен, на који је потребно скренути пажњу, јер уредба не може заменити *мисију закона* у друштву, као год што ни управна власт нема објективних услова да замени мисију законодавне власти.

Али управна власт, услед разних узрока, неких само пролазних, али других сталних, неких општих, а других специјалних, негде услед несталних политичких прилика, негде услед тешке економске ситуације, а негде услед слабљења ауторитета парламента, не само проширује интервенцију државе и у оне области живота појединца, за које се у ранија времена држава није интересовала, него захвата све више из надлежности осталих власти, а нарочито законодавне, и ми видимо како управна власт — противно своме првобитном задатку — *постаје творац права* — функција, коју смо ми научили да придајемо само законодавној власти.

Кад је француски парламенат дао овлашћење влади за издавање уредаба — указних закона, слично малочас поменутом нашем § 63 фин. зак., ступило је у Француској само за неколико дана на снагу преко 200 оваквих уредаба. Ова експедитивност у стварању нових закона није ни у каквом складу са нашом навиком, да присуствујемо дуже или краће време стварању једног закона. За закон се увек говорило, да је то резултат једне дуже

смишљене процедуре, проучавања, да он представља *извесну синтезу правних идеја и правног осећања по извесном предмету.*

Између тако схваћеног закона и данашњих уредаба са „законском снагом“, које у друштву врше пуну функцију закона, велика ја разлика. Ранији миран и сталожен живот друштвене заједнице, без великих пертурбација, без наглих преокрета, без дубоких и компликованих политичких криза, без организованих покрета маса, био је повољан и за миран систематски правни развој. А данас? Данас је *друго време.* Улога правних фактора у друштву и потреба државне интервенције много су активнији. Нарочито кад је реч о јавном праву, а нарочито о административном праву, т. ј. о оним законима, којима се у јавном интересу, ма које врсте, појединци намећу извесне обавезе и ограничења. Ми видимо данас, да се читаве области људске активности, нарочито привредне (јер је тај проблем најоштрији) регулишу *по напред ушврћеном плану,* који је резултат чисто политичких, програмских и економских учења. Праве се читави периодични технички *планови,* у које људи уносе своју амбицију, да измене и спрече природан ток ствари. То стварање права одозго добило је и свој адекватан израз: *дириговање.*

Дириговање у праву, које данас узима велики мах, услед чега и скреће на себе велику пажњу, постојало је и раније, али у много *наивнијој форми,* и оно је узрок постављању једног обрнутог односа између материјалних и формалних извора права. Јер законодавац, који несумњиво ствара типски формални правни извор — закон — често се пута не ограничава (а данас много мање) да већ створене идеје правне свести претвори у обавезне правне норме, него ствара извесне правне установе, које до друштвене правне свести још нису ни дошле, али које одговарају филозофским или политичким схватањима било једног појединца, било једне уже друштвене групе. Под дејством примене овог права, *створеног одозго,* која може наилазити чак и на извесне отпоре у правној свести дотичног друштва, постепено се формира правно осећање у складу са законодавством. Тако долазимо до закључка да закон, као формални правни извор, није увек израз већ формираних правних схватања, него често и *чиницац у њиховом формирању.*

Кад уочимо ову појаву у правном развоју, кад се има у виду такође законодавна надлежност управне власти, коју мало-час споменух, — њена уредбодавна власт која је све обилнија — и кад се с друге стране има у виду карактер управне власти, онда морамо доћи до закључка, да се кроз активност управне власти, која уредбама на основу законског овлашћења, ствара формалне правне изворе, *правно оживошћују идеје једног правног режима или једног политичког и социјалног програма,* без оног умеренања и компромитирања кроз које оне обично пролазе при нормалној процедури кодификације. И да се дириговање права у економској и социјалној области, у којима је оно данас најкарактеристичније, *врши махом баш путем уредаба, које издаје управна власт.*

Квалитет оваквих уредаба (а видимо да њима може бити

обухваћена велика област интереса грађана) зависи, дакле, од *квалитета управне власти* и правно и социјално оправдање оваквог правног режима зависи, у крајњој линији, од начина, на који се у *односној држави врши долазак на власт*.

Свет је помирен с тим — бар у земљама у којима није организована судска контрола уставности закона — да је законодавна власт практички неограничена (теорија јој поставља извесна ограничења, али су она практички често неефикасна). Уредбе су у мање повољном положају од закона; јер су оне подведене под закон, те је над њима могућна контрола законитости. Све то, док је реч о уредбама, донетим ради извршења закона. Али све то *много шже* (ма да исти принципи судске контроле остају непромењени) ако је реч о уредбама, којима се регулише нова материја, на осн. законског овлашћења, као оне из већ поменутог § 63. Контрола законитости оваквих уредаба врло је тешка, и њена могућност минимална, јер су законодавна овлашћења толико општа и широка, да стављају врло мала ограничења уредбодавној власти активне управе.

* * *

Надлежност управне власти у примењивању закона и уредаба може бити двојака: *везана* и *невезана*. Прва важи као *општа*, друга као *изузетна*. Прва значи да је конкретна одлука, коју управни орган има да донесе, одређена у закону, да су постављени у закону услови и одређена правна ситуација, која из тих услова истиче.

Невезана надлежност значи извесну *слободу*, остављену законом органу управне власти, да према својој оцени конкретних чињеница и стварног правног случаја *или јавног интереса*, донесе своју одлуку. Ова невезана надлежност позната је у праву под именом *дискреционарна власт*. Наш закон о Држ. савету и упр. судовима *назива* је *слободном оценом*. У пракси код нас често се за исти појам употребљава и израз *дискреционарно право* — што је погрешно, јер се дискреционарност и право као појмови узајамно искључују.

Нама не може бити циљ, да се вечерас опширно позабавимо проблемом дискреционарне власти, који је врло сложен, контроверзан и обиман. За предмет о коме је овде реч, то неће бити ни тако нужно. Дискреционарна власт значи *овлашћење* за управног органа, да изврши конкретан правни случај реши по *властитој оцени*, по *слободној расуди*. Она не значи никакво *ослобођење* управне власти од закона, нити има апсолутан карактер. На против, она је зато и поверена управној власти, путем закона, да би се обезбедило *боље функционисање јавне службе* или *боље заштити јавни интерес*. Тај *јавни интерес* представља за управну власт увек једно ограничење, које је напр. француском Државном савету било довољно, да изгради своја два у административном праву већ славна појма о *прекорачењу власти* и *злоупотреби власти*.

Дискреционарна власт има једно техничко и једно политичко оправдање. Њено техничко оправдање је објективније, њено политичко оправдање је *стварније*.

Сматра се да је технички немогућно у свима случајевима и према свима приликама у закону предвидети *све ситуације* и *све солуције*, које ће увек одговорати интересима, које закон хоће да заштити. Услед тога закон оставља управној власти, да у таквим случајевима *сама одреди решење*, које ће најбоље задовољити интерес закона, било по оцени извесних постављених услова, било по пуној слободној оцени. За управну власт, дакле, претпоставља се једна савршена објективност, која њој, иначе, у обичном животу није својствена у пуној мери.

Из овог техничког оправдања истиче закључак, да управни орган, у случајевима дискреционарне власти, по својој слободној оцени (што правно никако не значи *по својој самовољи*) ствара за појединце обавезне правне ситуације. У остварењу ових правних ситуација путем дискреционарне власти, управни орган и *сам делимично ствара право*. То значи, да је појединац, над којим се остварују ове правне ситуације, подведен у правном режиму *под право које закон није унапред одредио и које је управни орган овлашћен да одреди својом одлуком*.

Политички, међутим, дискреционарна власт се оправдава потребом независности управних органа од контроле, потребом *слободе акције, слободе избора солуције*. Разуме се, да овакво оправдање највише доприноси нашем опредељењу, да према овој правној институцији треба бити *неповерљив*. Појединац је научен, да стварну заштиту својих права гледа у закону, а не у објективном понашању управне власти, и претпоставка да ће она своју слободну оцену, своју слободу акције увек употребити у *објективном циљу и јавном интересу*, није се увек у животу показала потпуно основаном.

У коме ће обиму управни орган вршити дискреционарну власт, поверену законом, да ли ће обим те власти бити *сужаван* или *прошириван*, то зависи у главном од праксе управних судова, јер дискреционарна власт један је теоријски појам, будући да законодавство не садржи њене потпуне елементе.

Али без обзира на овај њен обим, који по негде може бити врло узан, као у Француској, или доста *широк*, као код нас, у колико постоји и у колико се фактички врши, *дискреционарна власт има извесну стваралачку улогу у праву*, која појединца подводи под власт и схватања управне власти. Кад се ово има у виду, онда је лако уочити *од колике је важности за грађане питање добре и савесне управе*.

Од свих многобројних овлашћења и могућности, које има управна власт у примени закона и спровођењу државне политике *њена дискреционарна власт је најтежа*, јер оставља *цуну неизвесност* у прави смисао оног дела поретка, који је, и ако регулисан законом, остављен донекле слободној оцени управних органа. Она најтеже погађа појединца, јер он противу ње нема никакве или нема довољне правне одбране. Зависити у своме праву од слободног нахођења органа управе власти, која је у својим правним и политичким расположењима једна *променљива власт*, то уноси извесно осећање несигурности код грађана.

Отуда велики напор и у теорији и у пракси администра-

тивних судова, да се појам дискреционарне власти *сузи*, ограничи и бар делимично подведе под судску контролу. У тој борби великих успеха и великих заслуга имао је француски Државни савет, по чијој је пракси данас и конструисан појам дискреционарне власти и који је практички скоро уништио — ако тако могу да се изразим — *ону опасну дискреционарност* дискреционарне власти, тј. и ту дискреционарну власт подвео под известан правни режим. Тиме је он знатно ограничио дискреционарну власт активне управе.

*

Са појмом дискреционарне власти не треба мешати појам дискреционарног управног акта. А то је такав акт, који *уопште не подлежи управно судској контроли*, чак ни у ономе обиму, у коме подлежи управни акт, донет на основу дискреционарне власти. Као такав, он је *много тежа правна појава* од дискреционарне власти, јер је он стављен *изнад контроле законитости*. Није, дакле, никакво чудо, ако се правна свест и правно осећање побунило против једне овакве *надправне* институције.

Морамо се опет позвати на француску административно-судску праксу, прихваћену и од теорије, која је успела да из правног саобраћаја потисне појаву дискреционарног управног акта и да сва управна акта, па и она која су донета на основу слободне оцене, подведе под управно-судску контролу — за ове последње, разуме се, у границама поштовања тог овлашћења за слободну оцену. Уништавање дискреционарног акта, као врсте управних аката, извршила је постепено теорија о прекорачењу и злоупотреби власти, коју је у примерима своје праксе поставио француски Државни савет.

Управни акт, донет делимично или потпуно на основу дискреционарне власти *не мора бити истовремено и дискреционарни управни акт* и он у суштини то и није. Јер и такав акт даје могућност да тужбом буде нападнут, а да се тиме не повреди начело слободне оцене, у колико је законом установљено. Управни суд може контролисати да ли је управни орган *ошао у границама оне дискреционарне власти*, како му је *законом поверена*, и под *условима* под којима му је поверена, да ли је ту власт применио узевши у оцену *све чињенице*, од којих евентуално зависи њена правилна примена и да ли ју је применио у ономе *циљу*, у коме му је дата. Овакво схватање дискреционарне власти даје могућност, да се веома сузи могућност *арбитрарне* примене закона од стране управне власти и да се грађанин *заиста заштити од самовоље управних органа*. Јер, не треба се заваравати, конструкција појма дискреционарног акта *даје правну базу и правну формулу за самовољу управних органа*.

Ми се, на жалост, не можемо још похвалити, да смо у правном развоју нашег административног права дошли до напред изложеног разликовања дискреционарне власти и дискреционарног акта. Пракса Државног савета, која је имала интересантне покушаје у овоме правцу, спутана је у знатној мери самим законодавством.

Најпре самим законом о Државном савету и упр. судовима, по коме је допуштено постојање и саме врсте дискреционарног управног акта, јер по његовим чл. 19 и 24 тужба није допуштена и суд ће је одбацити одлуком у претходном поступку „у стварима у којима су и у колико управне власти позитивним правом овлашћене да доносе решења на основи слободне оцене“. То значи, да има извесних управних аката у нашем праву против којих тужба у *принципу* није допуштена. Када ће се и који све акти, донети на основи слободне оцене, (гумачење израза „у колико су управне власти позитивним правом овлашћене) подвести под ову врсту, која је код нас *надживела теорију*, као један остатак ранијих схватања, — то зависи од просвећености и ступња праксе Државног савета.

У административном праву, где влада појам дискреционарног управног акта, управна власт *има још стабилнију*, и ако, теоријски, не и ширу, улогу у *стварању права*, јер вршење дискреционарне власти путем дискреционарних управних аката ослобађа ову надлежност управне власти и оне делимичне контроле управног суда, која је иначе по самом појму дискреционарне власти могућна.

Наше позитивно право познаје и једну *другу врсту* дискреционарних управних аката. То су решења, дискреционарна по своме практичном дејству, *и ако у ствари то не би била по својој природи*, јер су донета често и у везаној примени закона. На име, чест је случај у нашим законима, да се решење огласи за извршно или да се у закону предвиди, да против таквог решења нема даљег правног лека. Чест је случај да сам закон, иначе, *и поверава* слободну оцену управном органу, већ поставља јасне услове и конкретизује његову одлуку — али је оглашава извршном или је заклања од тужбе. То је нека врста *дискреционарних аката без дискреционарне власти*. Постојање оваквих аката значи у ствари правну могућност за управну власт, да извесне законске одредбе примени и *супротно законским условима*, и супротно *законским тежњама*, интересу и циљу закона, да је из извесне области јавне управе уклоњена *контрола законитости* — бар правна контрола —, па се ова појава не може посматрати *друкчије него као једна несавремена и дефектуозна правна институција*, у потпуноме *нескладу са општим правним појмовима о функцији управне власти*. Она више спада у *полицију*, него у *право*.

* * *

Како стоји са правним значајем *обичаја* у административном праву? Као правни извор он је, нарочито на континенту, важнији у приватном, него у јавном праву. Ми овде не можемо испитивати опште карактеристике, формирање и правну снагу обичајног права уопште, сем у колико нам то буде неопходно за обележавање стваралачке улоге обичаја у административном праву.

У административном праву обичај има извесну специјалну ситуацију. Ту се он, пре свега, јавља у другом виду. Обичајно право сматра се као *народно право*, практиковање или стварање извесног права у маси, у друштву. У административном праву

Уобича се ретко појављује у овоме виду, пошто — као што знамо — административно право примењује и практикује *сама управна власт*. Отуда се обичај у административном праву тешко разликује од административне праксе, он се у ствари формира *дугим и несметаним вршењем идентичне административне праксе* по извесним правним питањима, коју управни органи *врше*, а судови *пошврћују*. Дакле, било што појединци *примају* солуцију управне власти, као правно исправну и по њој поступају, било услед тога, што управна власт *толерира* извесно продужено понашање појединаца. И у једном и у другом случају ствара се једно обичајно право, које је као такво правни извор дотичног правног схватања, или дотичне правне институције. У његовом формирању, дакле, *активно учествује управна власт*.

Ово стварање права путем обичаја и правно поштовање створеног обичаја лакше је у материји, о којој постоји *празнина* у закону, која законом *није регулисана*. Теже је на ово питање дати одређени одговор, ако се ради о падању закона у *неупотребу*, услед толеранције управне власти, или код појаве извесне *дуже праксе противне* закону. Питање се, дакле, своди на *сукоб закона и обичаја у административном праву*.

Има врло великих тешкоћа примити, да у области административног права обичај може укинути закон. Чисто *теоријски* узев, значај обичаја и његово дејство у свима правним областима је исто, јер су и начела његова иста. Али има практичних разлога, који воде на друкчије закључке, кад је реч о административном праву. Стварање обичајног права на супрот закону, ако се има у виду да у административном праву право практикује и примењује *сама управна власт*, тешко је уопште могућно услед правне организације државе са системом управног правосуђа, који такву праксу неће дозволити. Морала би се претпоставити извесна сагласност између управне власти и грађана у том погледу, која је само једна *натегнута претпоставка* и која се неће често догодити. Ако би та сагласност и била постигнута, услед моментане констелације политичких прилика у земљи, врло је мало вероватно да ће она довољно дуго трајати, и у томе трајању задобити све потребне услове да би пракса противна закону могла постати један правни обичај. Она ће само остати један период, у коме закон *није довољно поштован*.

У Енглеској, (на коју се наши људи често позивају) која је земља обичајног права и преседана праксе, обичај нема дерогативну снагу према закону, нити падом у неупотребу закон губи правну важност. (Овде мислим на област јавног права). Има примера у пракси уставног права у Енглеској, да су поједине правне установе које су биле пале у већ *вековну* неупотребу, *поново васкрсавале*, кад их је *стицај политичких прилика* изазвао.

Могућно је, међутим, да извесне правне установе кроз извешан период времена не само падну у неупотребу, него да се примењују *супротно своме духу*. И у нашој земљи било је за то примера. И данас ми имамо за то примера. Узмимо један пример, са којим се сусрећемо сваког дана. Ми имамо један закон о штампи, који предвиђа цензуру само за време рата и мобилиза-

ције. Али ипак зато, путем једног *обичаја*, који је завела управна власт, установљена је цензура, која се обавља и на коју су и појединци принуђени да пристану. Тај обичај, *директно прошиван закону*, може трајати врло дуго, *иа ипак неће доћи дан, када би се могло рећи, да је уобичајена цензура правно укинула слободу штампе из закона о штампи.* — Путем праксе, противне закону, која се може објаснити разним узроцима, може се извесан законски режим *суспендоваши*, али не и формално укинути. Треба, према томе, разликовати *могућност невршења закона* или поступања противно закону од *прећушног стварања једног новог права.*

Ова тешкоћа разликовања: кад се има узети да постоји *обично суспендовање важности* извесног закона путем супротне праксе, која се из разних узрока толерира, а кад се има узети, да је наступило *спонтанно примењивање извесне праксе прошивне закону* услед тога, што је закон постао *несавремен* или *неопоршун*, — та тешкоћа нас доводи у једну неизвесност због које су многи правници спремни пре да искључе обичај као извор административног права, него да ризикују да се под обичај подведе и као обичај призна просто *продужено непоштовање закона од стране управне власти.*

Постоји, дакле, мишљење у науци, да се обичај не може сматрати извором административног права, услед ове особености његове појаве. Ја ипак не видим, да би било оправдано једно овакво *оштро гледиште* и мени изгледа, да би наше искуство говорило против њега, бар кад је реч о оном обичајном праву, које је изграђено у *празнинама законским.* Многе од ових празнина попуњавају се путем тумачења, али постоји факат извесних дуготрајних идентичних тумачења ових празнина, која је управна власт *усвојила као шрајна*, која су и појединци *примили као исправна* и која и судска пракса *примењује као обавезна.* У таквим случајевима ми несумњиво присуствујемо важењу обичајног права.

Све до ступања на снагу данашњег закона о општем управном поступку, ми нисмо имали кодифициран управни поступак. Ми смо имали и раније неке специјалне управне поступке (полицијска уредба, разни поступци у фискалној материји), али један општи поступак за формално пословање управне власти нисмо имали. Међутим, извесног поступка је ипак било, *и он је био заснован на обичајном праву.*

Тако је наша административна пракса још од пре рата усвојила један тип формалног решења, који ниједним формалним поступком није био прописан. Такво формално решење добило је такав значај, да је Државни савет примао само оне тужбе, које су поднете против *шаквог* решења, и ништио она решења, којима би недостајао који од елемената овог *формалног решења.*

Слично је било и у погледу рока за жалбу на вишу власт (рок за призив). Ми нисмо имали прописа колики је тај рок, али је важио уобичајени рок од 15 дана (узет свакако према роковима грађ. суд. пост.) И овај обичајни рок био је правно санкционисан, јер су жалбе уложене после овога рока одбациване.

Ја наводим само ова два примера, али је исти случај био и са свима осталим институцијама управног поступка. У ствари цело

административни поступак б. Краљевине Србије био је заснован на обичајном праву. Код нас је, дакле, обичајно право било један значајан извор административног права.

Данас обичајно право и као *описи* и као *посебан* извор губи много од свога значаја. Право се *компликовало*, а компликованост није особина обичајног права. Данас се право изграђује на принципима и обзирима, који су неприступачни и страни једноставној психи народа о праву и правичи. Што се административног права тиче, оно се по готову више не може ослањати на обичаје. Државни апарат је *све компликованији*, његови задаци *све већи*. То је читава техника. Систем правног пословања државне управе све више личи на компликовани механизам часовника са једном масом *федера, шочкова, зубаца и шочкића*, између којих се мора постићи складност у функционисању, да би машина могла да ради и чију посебну функцију и посебну нужност појединац често и не схвата.

* * *

Није само *активна управа* у великим могућностима, које смо могли назрети из досадашњег излагања, да било у примени закона, било у недостатку закона, у својој функцији, ствара извесна права и извесна правила понашања за појединце. Такву могућност има и *управно судство*. И није само закон, уредба, обичај онај правни извор, из кога истичу правне норме за управну власт, већ и административни судови, путем своје праксе, могу створити правна правила, која ће управна власт бити дужна да поштује и примењује.

Да из судске праксе, у ствари, истичу *сва права, конкретно примењена*, и да појединац у ствари судску праксу осећа као *радњу остварења права*, и да је најзад за *практичан живот* важније *право из праксе*, него *право из закона* — то је, мислим, јасно. Колико је год важно уочити *шта у закону пише*, толико је исто важно и дознати, како се то што закону пише, у *пракси спроводи и разуме*. (Отуда велики значај методе тумачења закона.) Отуда у крајњој линији правни поредак и не зависи искључиво од текста закона, него и од *квалитета примене тих закона*. Отуда, даље, за правни живот једне заједнице колико је важно, да има доброг и објективног *законодавца* исто је толико важно, да има и *доброг и објективног судију*. Па и *рђав закон* може бити добар у рукама *доброг судије*, а тешко *добром закону* у рукама *рђавог судије*. Судска пракса, као оживотворење апстрактног права из закона, као његов реални израз, један је извор, поред закона, за познавање позитивног права.

Кад се говори о судској пракси, као правном извору, мисли се на *обавезност те праксе*. Питање се поставља поглавито у приватном праву, где су гледишта подељена.

Нас, међутим поглавито интересује питање судске праксе у административном праву, дакле, административно-судске праксе.

Административно право — и поред огромног броја закона и прописа, који регулишу материју из његове области (најшира од свих правних области) није нигде још у позитивном праву

израђено у један *јединствени правни систем*, оно је остало и дан дањи једним великим делом *теориско право*, и његове солуције, решења која треба дати у сукобима, које његова примена ствара, зависе у многостру — да не кажемо искључиво — *од теориских принципа*, који као такви нису у позитивна законодавства, сем можда делимично, унети. Отуда врло велике и врло често *празнине* у административном законодавству и потреба да се законска наређења примењују и правне установе остварују у складу са принципима *теорије*, да се путем праксе израђује тај систем разних односа, који су предмет административног права. Услед тога, административно судска пракса има *једну несумњиво стваралачку улогу у позитивном праву*.

Административно судска пракса у свима земљама, где мање — где више, наметнула је своју моћ активној администрацији која — с једне стране немајући потребну оријентацију у законима, а с друге потпадајући под њену *обавезну контролу* — спроводи гледишта административно судске праксе, уносећи их практично на тај начин у позитивно право. Тако је и француско административно право, готово у свима својим битним принципима, *производ једне смишљене и теоријски сјајно аргументисане праксе француског Државног савета*.

Наша административно судска пракса, разуме се, мање је поучна својим примерима у овом погледу и мање је обилна. За то постоје разумљиви разлози, од којих и тај, што она нема за собом довољно дуг живот, нити довољно традиција. Ми смо стекли модерно управно правосуђе *и тек пре нешто више од десет година*.

Наш стари предратни Државни савет вршио је додуше и ту управно судску функцију, али не у потпуности и само *као једну од осталих функција*, које су му биле поверене и које су сматране *за важније*. Он је имао делимично *политички карактер* и готово сви наши предратни политички ауторитети прошли су кроз Државни савет. Ако би се из целе предратне праксе нашег Државног савета могла извући једна *општа карактеристика*, могло би се рећи, да се она делимично служила *појмовима грађанског права и постука* да је кроз њу провејавао један *дух правичности*, али су се мање могла наћи теоријска схватања о правним институцијама административног права. Уосталом, на проучавање административног права код нас пре рата није ни обрађана толика пажња као данас.

У овоме, за еволуцију правних појмова кратком времену после рата, наша административно судска пракса, *на супрот често неповољним околностима*, под којима је вршена, створила нам је један добар део појмова и правних норма и својим одлукама допунила наше административно право. Ја ћу споменути, примера ради, само неколико таквих институција.

Режим *активне легитимације за тужбу*, у коме се постављало питање, када ће једна *правна личност*, удружење, корпорација, моћи поднети тужбу и ради заштите *каквих* права, — затим појам управног акта, који може бити тужбом нападнут (акт управне власти *општег карактера не може изазвати адми-*

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

нистрашивни спор) дискреционарних управних аката, о којима је напред било речи, — право повлачења управних аката од стране управне власти, — појам *извршности* управног акта, поједини делови *чиновничког статуса*, поједине установе *управног поступка*, однос *уредбе* и *општих решења* према законском овлашћењу, на основу кога су издата — у свима овим питањима Државни савет постигао је извесну *сталност* своје праксе, која је за право значајна. За све те правне институције, које живе у нашем позитивном праву и *ако немају свој одређени основ у закону*, правни извор је пракса Државног Савета.

Према томе, не само што је у смислу малочас реченом административно судска пракса творац права у конкретним случајевима, већ она има и врло значајну и врло ефикасну улогу у *формирању правног режима било у једном или у другом правцу*. Она ту улогу врши не само путем *спонтаног утицаја* на схватања управних органа, него и услед *самога склопа и шехнике управног правосуђа*, које с једне стране обезбеђује *једнообразност* Саветске праксе и с друге стране *њену обавезност* за управну власт.

Једна карактеристика развоја наше административно — судске праксе, коју вреди споменути, јесте њена *корекција*, која се често врши законодавним путем. Морамо рећи *корекција*, пошто се врши *законодавним путем*, ма да правно и објективно узев, она то увек не значи. Те корекције имају ту заједничку црту, да обично *сужавају* значај тумачења праксе и да се обично врше путем *финансијских закона*. Финансијски закон! Ми знамо да је то један закон, који се увек доноси у *последњем тренутку*, у великој *журби*, после једног низа *ноћних седница*, да се у њ убацују амандмани још у току изгласавања и да је иницијатива управне власти ту врло велика и врло мало контролисана. Многа су гледишта Државног савета онемогућена на тај начин, што се спроведе законодавно тумачење односне одредбе кроз финансијски закон, и то обично *после пресуђеног неког конкретног случаја* и пошто је управна власт безуспешно покушала да добије обнову спора.

Али, то су само инциденти, који могу бити карактеристични, али којима не треба придавати велику важност по утицај административно судске праксе на стварање права. На против баш *тај факат*, да се ова пракса могла *мењати или спречити само путем закона* показује нам јасно да она и стварно претставља један за управну власт обавезни правни извор.

*

Између активне управе и управнога судства постоји, дакле, — ако се схвати *идеалистички* — однос *сарадње* на изграђивању и остваривању права. Тај однос сарадње често нам се представља као однос *борбе*, борбе активне управе да отклони или ослаби контролу управнога суда над својим радом, над својим схватањем закона и његове службе, *борбе* њене да сачува своју слободу и избегне последице судске пресуде — *борбе* управнога суда, да под своју контролу што потпуније подведе управну власт, да је у њеном пословању ограничи, на разумевање закона упути

и ауторитет својих пресуда одржи. Али ипак зато, те њихове борбе доносе нам, као њихов заједнички плод, *извесна правна схватања*, правна правила, која заузимају своје место у систему нашег административног права, *као позитивног права*.

* * *

Управна власт, према месту и улози, који су замишљени за њу у организацији модерне државе, заснованој на подели и колаборацији власти, не би имала неку тако значајну стваралачку улогу у праву, *да су се ти замишљени принципи и у живошу могли одржати*. Она је у неким старијим облицима државне организације имала баш такву и можда још виднију улогу, па је ту улогу изгубила, кад је у организовање државне власти унет *принцип поделе власти*. Принцип поделе власти дошао је као *реакција на искуство*, које је човечанство имало због сувише јаке и, да кажемо, универзално надлежне управне власти. Дошло се, давно још, до искуства да *слобода* појединца у држави није довољно заштићена, ако исти орган доноси и примењује закон, ако *он право ствара и право реализује*. Створило се кроз искуство живота једно друкчије мишљење о закону, о закону као изразу *опште друштвене правне свести*, о закону као *манифестацији опште народне воље* (можда само једна *фикција*, али фикција која је била *корисна*), којој треба да буду подвлашћени и појединци и остале власти.

Ми, ево, примећујемо, да се ти принципи *нису могли у потпуности одржати*, и ако су иначе, у главном и данас у важности. Ми видимо, да у епоси поделе власти управна власт није могла бити лишена свога великог утицаја на право у држави, који долази од *стварне снаге*, којом она располаже, и да јој законодавна атрибуција практички није могла бити потпуно одузета. Она опет захвата, и све шире, у домен законодавне власти. Она је у могућности да и *законско право* знатно подведе под своја схватања. А она има и *своја схватања*, којима карактерише поједине периоде државног живота. Јер управна власт није носилац само једне *техничке* функције примене закона, него је носилац и *живога политичког режима*.

Да ли ово јачање управне власти, које се нарочито ових година после рата све више манифестује, треба посматрати као једну *нову еволуцију*, као *привремену појаву* везану за послератне узроке, или као један *корак у назад* — то је питање на које се се може ни тако лако, ни тако брзо одговорити. Али се ипак може дати један закључак:

Управна власт — то је *јака власт*. И с обзиром на њен фактички значај и фактички утицај, који сам покушао у овој ограниченој материји да истакнем, врло је *крупно питање*, питање организације *добре унутрашње управе*, питање њене *објективности, савести и стурчности*.

Захтев за *добром и свесном управом*, за *независним и стручним управним судом*, то је захтев без чијег се остварења не може замислити никакав правни поредак, *заснован на правди и слободи*.

Др. Јурај Кулаш адвокат — Београд.

ПОСЕБНИ ДЕО НАЈНОВИЈЕГА ПРОЈЕКТА НЕМАЧКОГ КРИВИЧНОГ ЗАКОНИКА

Националсоцијалисти су реформе кривичног права и кривичног законика привели крају. Пројекат новог нем. к. з. израђен је у детаље, прешао је већ дуже времена друго читање и свакога дана може да постане закон. Нови кривични законик националсоцијалистичке Немачке разликоваће се како у својем општем, тако и у посебном делу у много чему од позитивних крив. зак. либералистичкога правца. Сматрало се за потребно цео нови к. з. ставити на подлогу националсоцијалистичке идеологије, што је опет захтевало, да се изврше знатне измене према досадањим схватањима у науци кривичног права. Ми ћемо овде расмотрити те реформе с обзиром на посебни део новог нем. к. з., како га је израдила званична кривично правна комисија водећи рачуна и о постојећој литератури по појединим од тих питања, колико се то покаже као потребно¹⁾. Јер ове реформе нису могле мимоићи ни посебни део к. з., нису већ ради тога, што се посебни део к. з. сматра важнијим од општега дела, важнијим наиме утолико, што су у њему приказана бића појединих кривичних дела. А општи део к. з. у ствари такођер служи томе, да се што боље упознамо са бићима тих појединих кривичних дела.

Већ у самој техници имао би нови нем. к. з. знатно да се разликује од позитивних к. з. либералистичкога правца. Та разлика била би у распореду општега и посебнога дела к. з. Посебни део к. з. сам по себи претставља јасније и приступачније појмове од оних садржаних у општем делу. Ради тога је и логично, да у к. з. ти посебни и јаснији појмови буду приказани пре општих

¹⁾ Комисија је о томе своје раду издала и извештај: *Das kommende deutsche Strafrecht* (Bericht über die Arbeit der amtlichen Strafrechtskommission) herausgegeben von Dr. Franz Gürtner, Reichsjustizminister, Allgemeiner Teil von 12. Juli 1934, Auf. 12. August 1935, Besonderer Teil von April 1935. Од посебнога дела изашло је доцније и друго издање, које нисмо имали при руци приликом овога чланка.

Иначе о реформама, које уволе националсоцијалисти у кривично право и нови к. з. постоји цела литература у Немачкој а и иностранство је тима реформама посветило знатну пажњу. Немачки правни листови били су у своје време пун и а данас су још, чланака и студија по појединим питањима ове реформе. Разуме се, коликогод је било сагласности са тим реформама, толико је било, истина у мањој мери у Немачкој, критике и то неповољне критике о истима. Поред чланака, студија и брошура појавио се и један мали уџбеник кривичног права, рађен на бази тих реформи (*Siegerst*). Што се тиче самога иностранства оно је те реформе углавном примило са резервом. Разлог за ово је међу осталим свакако и тај што се у свима тим реформама у великој мери осећала политичка позадина, а и што су саме реформе често и у основним питањима заузимале супротна гледишта од оних, која су дотада владала у науци кривичног права, а да при томе нису увек давани довољно убедљиви разлози. Једно ипак не смемо заборавити, а то је, да се преко тих реформи не може прећи хутке. Коликогод у њима има много претераности, својствених свакој реформи, толико се с друге стране крије и по која здрава клица. Нарочито — по нашем мишљењу — једно имају националсоцијалистички реформатори право, а то је, да су како у кривичном праву тако и у најновијим позитивним кривичним законима потребне извесне реформе, често пута и осетљиве реформе. Којим правцем и у чему би биле те реформе о томе се даде дискутовати.

појмова, јер ће на тај начин и сам читалац да се лакше снађе у к. з. Доцније се то показало као непрактично и неспроведиво, па се предлагало, да у кривичном законнику буду најпре изнета извесна правила најопштијега карактера, на којима базира сам к. з., после чега би дошао посебни, а онда општи део²⁾. Посебни део к. з. мора, дакако, да у сваком погледу буде удешен према како општем делу к. з. тако и према идеологији националсоцијализма. А основни принцип и полазна тачка идеологије националсоцијализма је народ као такав. Народ претставља највећу вредност у држави и при сваком раду треба полазити од народа. Интереси народне заједнице долазе пре свега и заштита и унапређивање тих интереса народне заједнице мора да се види и истиче у свакој делатности државе, па и у кривичном праву³⁾. Народ опет живи организован у држави као природној форми свога живота. У томе је и основна разлика између ранијега либералистичкога и данашњега времена. Раније се наиме државу сматрало саму за себе, независно од народа, који у њој живи, као да је држава нешто што само по себи постоји. Данас се напротив државу посматра само у вези са народом и то не народом безличним и неорганизованим него као једним живим организмом. Народ даје снагу држави и ова живи, постоји и јака је само утолико, уколико јој ту снагу и живот пружа народ који у њој живи⁴⁾. Све то огледа се у пуној мери и у кривичном праву, а мора да се огледа и у новом к. з. Тај нови к. з. ради тога ће имати и извесне главе, које су се истина налазиле и у досадањим позитивним к. з. али само у извесној мери. Цели низ прописа садржаних у тим новим главама ранији позитивни кривични законици уопште нису познавали, а који су и познавали, формулисали су их на сасма други начин. Поред тога многи и многи прописи данашњих к. з. разасути су на разним местима кривичног законика и ту су губили услед непрегледности своју важност. Свако скупљени у једној одређеној глави они ће више упадати у очи и тако снажније долазити до изражаја, а тиме и у практичној примени претстављати без сумње куд и камо већу вредност. Ради тога и видимо у пројекту новог к. з. групе, које ће носити наслов: „Заштита расе и народности“. „Заштита оби-

²⁾ О свему тому смо писали у другим својим ранијим чланцима, па нећемо да се овде понављамо. Нема сумње да су ово били само покушаји и комбинације, које саме по себи нису донеле никакве нарочите резултате. Логичан је ред да се читалац најпре упозна са општим појмовима кривичнога законика, без обзира што су ти општи појмови компликованији, а то са пристога разлога, што се без тих општих појмова не може ваљано да разуме ни посебни део к. з. Неће много помоћи ни да се само извесни принципи ставе на прво место. Јер и ти принципи или могу бити сасма независни и према томе стајати и ван кривичног законика, а онда им у њему и нема места или су објашњење посебнога дела к. з., а онда их читалац мора упознати пре посебног дела к. з., тако да ће се недостатак осталих општих прописа у сваком случају осећати.

³⁾ Противно тврде фашисти. Док наиме националсоцијализам налази, да је народ највећа вредност и да само јак народ чини државу јаком, фашизам Мусолинијев тврди обратно — да само јака држава чини један народ јаким, услед чега се држава третира као највиша вредност.

⁴⁾ То су, разуме се, образложења саме комисије односно у овом случају њенога члана *Фрајслера*, кој ће и доцније бити цитиран.

тељи“, „Заштита народног добра“, „Заштита радне снаге“ и слично. Свега тога нема у позитивном нем. к. з. а ни у другим кривичним законима либералистичкога правца. Посебни део к. з. мора већ својим вањским распоредом и својом спољном формом да пружа слику, како законодавац гледа на злочинство са политичко-научног гледишта⁵⁾.

У погледу изградње посебнога дела к. з. дала би се разликовати три типа к. з. Први тип био би тип кривичних законика либералистичкога правца (камо спада и наш к. з.), а који се одликује тиме, да је заснован на чисто индивидуалистичкој бази и појму државе као неког самосталног, апстрактног бића независног од народа. Други тип би представљао руско-бољшевички к. з. У њему се истичу поједине класе, нарочито владајућа радничка класа, док он не позна појаву народа као једне органске целине. У трећи тип би дошао фашистички италијански к. з. и будући нем. к. з. који у основи спадају заједно. Њихова је сличност у томе, што оба полазе од појма народа као једне органске целине. Једино што италијански к. з. ту идеју тако рећи тек наслућује у извесним својим прописима и распореду док ће у новомнемк. з. та идеја бити до својих крајњих конзеквенца спроведена. Та идеја спроведена је већ и у т. зв. Пруској споменици⁶⁾, која у посебном делу познаје две групе деликата, од којих прву групу сачињавају деликти противу народне заједнице као такве, док друга група претставља заштиту чланова народне заједнице. На тај начин се већ и спољним изгледом манифестира основна разлика између правних добара и интереса народне заједнице насупрот непосредним правима и личним интересима појединаца, при чему је приоритет народне заједнице несумњив. Идејама Споменице руководила се и званична кривично-правна комисија, која је углавном на сличан начин спровела расподелу посебног дела к. з. односно пројекта к. з. Али и у погледу те главне деобе — заштите народне заједнице и заштите појединаца — појавило се једно принципијелно питање, а то је, да ли треба заштити појединаца пружити у кривичном законнику једну овакву засебну главу. Изнето је мишљење, да се таквом деобом и распоредом појединци стављају у извесном погледу на сувише висок положај насупрот народној заједници, што би се протививо општим схватањима идеологије националсоцијализма. Осим тога овакву деобу сувише потсећа на стару индивидуалистичку класификацију кривичних дела. Ипак је кривично — правна комисија стала на гледиште, да такву деобу треба задржати и то са два разлога: прво што би напуштањем ове деобе поједина кривична дела противу појединаца била сувише неприродно конструисана и друго, што

⁵⁾ видети детаљније код: *Freister: Aufbau des besonderen Teils und seine Stellung im Gesetz*, Ber. V. T. S. 9—65.

Видети и чланак *Фрајслера: Gedanken zur Technik des werdenden Strafrechts und seiner Tatbestände*, *Zigstrw.* 55, 4—5, S — 503.

⁶⁾ *Denkschrift des Preuss. Justizministers: Nationalsozialistisches Strafrecht*. Споменица је израђена за релативно врло кратко време, иако су у њој изнете све основне црте новог кривичног права у Немачкој.

националсоцијализам не води борбу противу појединаца и њихових личности нити је вољан ове уништити. Националсоцијализам није присталица некога колективизма, који је у супротности са стварним животом него је то једно органско схватање живота. Према томе појединцу треба у пуној мери пружити заштиту и признати важност, али само утолико, уколико се тај појединац јавља као члан народне заједнице. Јер на концу и сама народна заједница састављена је од тих појединаца и јача се једино подизањем ових.

Казали смо: да у погледу распореда општег дела к. з. према посебном делу реформатори стоје на гледишту, да посебни део имао доћи пре општег дела. Општи део к. з. наиме садржава више мање чисто правничке појмове и као такав он је за не јуристе много компликован и неразумљив, да не рекнемо бескрван. Коликогод је дакле тачно, да општи део служи што бољем разумевању посебног дела кривичног законика толико је опет јасно, да тај општи део нема праве животне снаге, услед чега и није приступачан народу. Кривични законик, који треба да има општу важност и да буде закон целог једног народа није и не сме да буде писан за правнике него у првом реду за народ. Народ треба стога да такав закон разуме и да се у њему лако сналази. Да би се томе некако доскочило, а како је ипак за ваљано разумевање посебног дела к. з. потребно познавање општег дела, то се прешло на једну нову комбинацију, да се у уводу закона стави извештај број прописа општег карактера, у којима би се читалац упознао са основним принципима к. з. Другим речима речено у тим основним принципима огледала би се права слика кривичног законика, његова природа и карактеристика. Број тих прописа није био дефинитивно одређен и он би се управљао према указаној потреби, а комисија је израдила један такав предлог са 12 тачака, које ћемо ми овде у слободном преводу да наведемо⁷⁾:

Тач. 1: Кривично право Немачког народа настало је из моралног поретка немачког народа. Тумачење кривичног закона мора да се врши на основу наредаба тога моралног поретка. Погрешно је свако оно тумачење, које не доводи до истога резултата, до кога и те наредбе.

Тач. 2: Кажњава се сваки учинилац једног дела које закон сматра кажњивим или које заслужује казну на основу духа закона или здравог правног схватања народа. За случај да за једно делање не постоји у к. з. одређени законски пропис, на исто се има применити онај законски пропис, који томе делу сразмерно највише одговара.

Тач. 3: Циљ кривичног права је одмазда за учињено кривично дело, обезбеђење Немачког народа од криминала и јачање здраве радне и стваралачке воље немачког народа. Казна има да учиниоца кривичног дела одврати од поновног вршења кривичних дела кога и да застраши друге да не чине кривична дела. Примена кривичног права мора да одговара тима циљевима.

Тач. 4: Испаштање претпоставља кривњу. Према томе се кажњава само вини учинилац. Крив је ко је свесно дошао у сукоб са правним прописима признатих наредаба моралног поретка и то и онда, када он то можда и није безусловно хтео, али је претпоставио као могуће. Свесна и обична кулпа кажњавају се само, када је то у кривичном законнику изрично наглашено.

Тач. 5: Ко је душевно, умно слаб или слабе воље њега не извињава изговор, да му је делање по закону било отежано, јер слабији морају настојати да буду јаки.

⁷⁾ Фрајслер, оп. с. Aufbau, S—45—47.

Тач. 6: Ако је учинилац кривичнога дела свесно деловао, то се на њега примењују санкције кривичног законика ради његове воље као корена и извора противнародног делања. Ради тога кривично право предвиђа примену кривичних санкција већ тада, чим је учинилац започео извршење кривичног дела или кад га је завршио и ради тога начин спољњег суделовања при кривичном делу није од одлучне важности.

Тач. 7: Казну има судија да одмери унутар граница предвиђених у кривичном закону за дотично кривично дело, а у првом реду према јакости и опасности воље, а код лакоумислености и непажње према степену непажње.

Тач. 8: Част је највеће добро немачкога грађанина. Најтежа последица једног дела је губитак или смањење части учиниоца кривичног дела. Губитак части закон предвиђа када се учинилац брише из народне заједнице и заувек из ње искључује.

Ако је учинилац кривичнога дела својим делом част само повредио, а може ју својим даљим беспрекорним животом повратити, осудиће се на временски губитак части. Осудом на губитак части везана је и казна робије.

Поред тога предвиђа кривични закон казне части са ограниченијим последицама, које се састоје у губитку политичког или званичног положаја или у објави пресуде, којом се умањује част.

Тач. 9: Смрћу се кажњава онога, који је услед свог дела изгубио право на живот. Нарочито је изгубио право на живот онај, који изда народ и државу или ради о глави вођу.

Тач. 10: Од казна слободе закон познаје робију (тешку тамницу), која је предвиђена за учиниоца, који се својим делом у великој мери обешчистио, строги затвор (тамница) за нечасна делања, која се откупљују издржавањем казне, а затвор за дела, која не представљају једно држање, којим се умањава част.

Тач. 11: Ако личност учиниоца и по издржаној казни не пружа довољно гаранција за беспрекорно владање може да се задржи и по издржаној казни. Ако инклинација ка злочину лежи у телесним својствима учиниоца закон за тај случај предвиђа мере лечења.

Тач. 12: Животне потребе народне заједнице имају и у кривичном праву предност пред животом и судбином чланова народне заједнице. Кривично право не постоји ради појединца, а уколико и штити појединца, оно то чини само утолико, уколико се он јавља као члан народне заједнице или му народна заједница са других разлога ту заштиту пружа. Примена кривичног законика никада не може ићи противу народа. Само једна таква примена права, која одговара моралном поретку народа, испуњава задатке постављене кривичном праву.

Читајући ове принципе читалац би на један лак и опште разумљив начин осетио и увидео, да су кривичне санкције одговор државе на кривично дело, да је основ казне у губитку или смањењу части, иако се одмазда може и без тога постићи. У њима се читалац упознаје са врстама казне, са самом природом к. з. и његовим главним идејама и добива један јасан поглед на садржину самог кривичног зак.⁸⁾

Посебни део к. з. има разне функције већ према томе, како су у њему предвиђена кривична дела. Тако код кривичних законика либералистичкога правца, који задржавају принцип легалитета и забрану примене аналогije у кривичном праву, морају поједина бића кривичних дела бити што тачније и прецизније одређена и описана, јер судија има и може да примењује само оно, што је у к. з. предвиђено. Сасма друкчије стоји ствар код к. з. Совјетске Русије, јер овај не само што је напустио принцип легалитета и забрану аналогije него даје само слику и то неку општију слику кривичних делања, при чему судија још увек може да изађе из те слике и примени кривичне санкције и на таква делања, која он сматра да су кривична, и ако нису у к. з. предвиђена као

⁸⁾ *Freisler, Aufbau*; оп. с. 47—48.

кривична нити слична са којим делањем предвиђеним у к. з. Ново немачко кривично право не може да пође ни једним од напред означених праваца. Правцем либералистичких кривичних законика не може поћи са разлога, што оно третира појам противправности са материјалног гледишта, а као једини извор кривичнога права сматра правно уверење народа, морални поредак народа. Закон је само вањска, спољна форма, спознаја тога моралног поретка народа, услед чега закон и не може у свом посебном делу да дадне тачне описе бића кривичних дела. Уза све то он претпоставља нормирање појединих бића кривичних дела, али иста не нормира неком нарочитом прецизношћу, како је то код кривичних законика либералистичкога правца. Ипак то не значи, да би нови нем. к. з. лично на к. з. Совј. Русије, јер по новом нем. к. з. судија ће морати да примени кривичне санкције на свако оно делање, које испуњава услове једног делања предвиђеног и нормираног у к. з. Али зато ипак не мора да остави некажњено оно делање, које истина не испуњава услове било којег делања предвиђеног у к. з., ако он налази, да је оно по здравом правном схватању народа кривично и да на њега треба примењивати казну. Циљ је кривичног права заштита народне заједнице и испаштање за учињено неправо. То је полазна тачка националсоцијалистичког кривичног права. Оно гледау учиниоцу кривичнога дела непријатеља, кога треба свима силама не само сузбијати него и уништити. Поред тога законодавац је у својој могућности да дадне тачне описе бића кривичних дела ограничен, јер се та делања у свагдањем животу јављају у свима могућим формама, које је често немогуће и наслутити, а камо ли предвидети. То опет тражи, да се судијама дадне велико поверење, јер ће њихова улога бити велика код примене к. з. Било је чак заступано и гледиште, да не требј одредити у закону ни границе казне (Strafrahmen) него да је довољно за свако поједино биће кривичног дела одредити у закону само правац кажњавања, који би онда судији служио као полазна тачка при одмеравању казне у конкретном случају. Ово гледиште кривично-правна комисија није усвојила.

Да видимо сада мало поједине групе кривичних дела из посебног дела к. з. Свакако да би се у првој групи налазила најтежа кривична дела, а која би била раздељена у шест отсека: велеиздаја, издаја земље, издаја народа, нападаји на одбранбену снагу народа, нападаји на духовно држање народа и нападаји на привредну снагу народа. Већ сама деоба на велеиздају, издају земље и издају народа (Hoch-Landes- und Volksverrat) има у себи нешто специјално за националсоцијалистичке појмове. Та се деоба разликује од деобе либералистичких кривичних законика, што су ови претерано истицали и истичу индивидуализам, од к. з. Совјетске Русије, који имаде типично класни карактер, а и од к. з. фашистичке Италије, којему је држава највећа вредност⁹⁾.

⁹⁾ Dr. Nagler; Hoch —, Landes — und Volksverrat, Ber. B. T. S. 67.

Видети и K. Siegert, Grundzüge des Strafrechts im neuen Staate, 1934., S—79 и сл. Сигерт је свој уџбеник углавном радио у духу горе помевуте Споменнице в. бел. 6).

Националсоцијалистима је, као што је речено, народ највећа вредност. Сва та делања управљена су противу народа на тај начин, што је издаја земље управљена противу спољњег положаја а велеиздаја противу њутарњег уређења државе, а држава је природна форма живота једнога народа.

Кривична дела противу заштите одбранбене снаге претстављају низ прописа, којима се надопуњује војни к. з., а који у првом реду и служи заштити одбранбене снаге¹⁰⁾.

Деликти противу религије имали би своју засебну главу. Иако ти деликти нису многобројни, ипак они заузимају особено место у к. з. са разлога, што се тим деликтима вређају правна добра, која за немачки народ претстављају велику важност¹¹⁾. Нормирање и структура ових деликата има се одредити полазећи са гледишта религије као такве, са гледишта заштите религиозног мира, специјално мира међу религиозним друштвима као телима јавно-правног карактера и са гледишта заштите религиозног осећаја појединаца. Предвиђено је у првом реду кажњавање хуљења Бога извршено на јаван начин, хуљење религиозног осећања народа или једне религиозне заједнице, обешчашћење места или предмета, који служе религиозном култу, узнемиравање или спречавање службе боже, коначно узнемиравање мртвих.

Брак и фамилија претстављају за националсоцијалисте нарочиту вредност, јер су они основ народа као највећег и најважнијег правног добра и вредности. Ту важност признавао је браку и фамилији и позитивни нем. к. з., али он је те институције посматрао са сасма другог гледишта, па су и одговарајући законски прописи, којима је пружана заштита тима институтима, били смештени и разасути на разним местима. Према томе прва заслуга новог нем. к. з. биће у томе, што је све те разбацане прописе покупио и ставио их под једну главу, па их на тај начин више истакао¹²⁾. Грђење брака и материнства сматра се кривичним делом, јер су брак и материнство основ државног уређења, они су основ народне снаге и са тога гледишта их треба и посматрати. При томе је код материнства у принципу свеједно, да ли се ради о брачном или ванбрачном материнству. Кривично дело двострукога брака (бигамије) предвиђено је као и у поз. к. з. нем. (§ 171. поз. нем. к. з.). Разуме се, да је ово дело у позитивном нем. к. з. предвиђено у засебном отсеку (злочини и преступи противу морала), а и у погледу казне постоји разлика, јер предлог комисије предвиђа робију (Zuchthaus) не одређујући највећу меру, док поз. нем. к. з. предвиђа робију до 5 година¹³⁾. Иначе овамо спадају и разни други деликти као брачно неверство, брачна превара, заташкивање брачних сметња извршено од стране чиновника, повреда законске дужности издржавања, која је раније била

¹⁰⁾ *Dr. Dürr: Angriffe auf die Wehrkraft, Ber. B. T. 91 etc.*

¹¹⁾ *Dr. E. Mezger: Religionsdelikte und Störung der Totenruhe, Ber. B. T. 98 etc. Siegert, op. c. S—96 etc.*

¹²⁾ видети детаљније: *Dr. Lorenz, Angriffe auf Ehe und Familie, Ber. B. T. 104 etc. Siegert, op. c. 99. etc.*

¹³⁾ види *Frank: Das Strafgesetzbuch für das Deutsche Reich, 18. Auf. 1931, § 171, S—387.*

предвиђена као иступно к. дело, а по новом нем. к. з. имала би постати преступно кривично дело. Ово делање без сумње спада под једно од оних делања, за које је потребна кривично-правна заштита у мери предвиђеној по пројекту нем. к. з., па и у ширем обиму. Ту би спадале и повреде особног стања (Personenstandverletzung), па напуштање трудне жене. Ово последње дело имало би бити специјалитет новог закона. Само дело састојало би се у томе, да неко жену, која је са њиме остала у трудном стању несавесно напусти, без обзира да ли му је то била жена или не, и на тај начин њу и будуће дете угрози. Налазимо, да би у нашем к. з. требало предвидети једно овакво кривично дело, али га у закону довести више у везу са повредом дужности издржавања. Коначно као ново предвиђен је случај, када један од брачних другова злонамерно отуђи или на који други начин уништи обитељску имовину, тако да услед тога вођење живота другог брачног друга буде угрожено или онемогућено.

У засебној глави имало би се третирати вршење блуда (Unzucht). Ове радње играју врло важну улогу ради тога, што се њима руши морални поредак народа. Како је морална подивљалост ухватила великога маха, нарочито у великим градовима, то овој појави треба посветити пажњу утолико пре, што се непрестано шири¹⁴⁾. Сва делања ове врсте била би стављена у једну главу, која би се делила у пет отсека или група: силовања (Notzucht), заштита деце и младежи, противприродни блуд, заштита јавног морала и најзад помагање туђега блуда. Силовање се јавља у првом реду као присиљавање жене да ступи са дотичним лицем у полни сношај, а као варијанта, да ступи у полни сношај са неким другим лицем (дакле не оним, који ју присиљава), даље злоупотреба положаја државног чиновника или једне болничке институције у том циљу, искоришћавање материјалне зависности једнога лица и најзад, да се жену склони на то било преваром, да ће ју оженити или довођењем у заблуду, да брак већ постоји. Уосталом прописи пројекта у овом погледу не представљају неку нарочиту новост, па зато нема ни потребе да се на њима детаљније задржавамо. Спомињемо само да би последња група ове главе обухватила и трговину са женама и децом.

Важну улогу имају и кривична дела противу политичкога водства и заштита покрета (Schutz der Bewegung)¹⁵⁾ Ово поглавље имаће особине организације дотичне државе, у нашем случају Немачке. Као што је народ највећа вредност у држави, тако је с друге стране и водство народа од врло велике важности у држави. Јер преко тога водства народ долази до свога изражаја и оно ради и врши вољу целог народа. Уместо парламената и сената у ауторитарној држави, као што је Немачка, долази водство народа оличено у своме вођи (Führer). Вођа народа је лице достојно највише заштите, а с њиме у вези (дакако у мањој мери) и његови помагачи. У појединостима јавља се као најтеже дело ове групе рађење о глави вођу а за које је предвиђена као

¹⁴⁾ Dr. Gleispach, Unzucht, Ber. B. T. S—116.

¹⁵⁾ E. Schäfer: Angriffe auf die politische Führung. Schutz der Bewegung, Ber. B. T. S—130 etc.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИВЛИОТЕКА

апсолутна смртна казна, а поред тога и казна прогонства (Aechtung), т. ј. искључење из народне заједнице.

Повреда чистоте службеног водства, камо су смештени разни деликти као повреде које државни чиновници, судије, поротници и уопште лица која врше неку државну или јавну службу изврше при вршењу исте. Та повреда може се састојати у томе, да дотично лице не врши службу по закону него то са било кога разлога избегава на штету које од заинтересованих странака (нпр. зато што је подмићен) или опет врши своју законску дужност и службу, али за вршење те службе тражи од заинтересованих лица награду на коју нема права, да би извршио оно што је свакако дужан да изврши. Овамо спадају и повреде службене тајне, специјално у спољним стварима државе.¹⁶⁾

Засебну групу чине дела супротстављања власти. Ту су обухваћена разна делања, којима се неко одупире наређењима власти односно државних органа и исте спречава у њиховом раду односно присиљава их на неки рад. Овамо спадају и делања, којима се позива друга лица да се супротстављају закону и не покоравају законским наређењима.¹⁷⁾

Нећемо се појединачно дуже задржавати на свима одељцима будућег нем. к. з. са два разлога: једно што нам то не би ни простор дозвољавао, а друго, што извесни од тих одељака не претстављају никакве нарочите новитете, да би их требало засебно приказивати. Међу такве спадају и кривична дела, која се налазе у групи под насловом: нападаји на правосуђе и управу, камо спадају нападаји на судије и њихов рад (разуме се не нападаји, који би значили критику и то оправдану критику него неоправдани нападаји), изругивање рада судија и управних органа. Овде спадају и објављивања тајна било уопште било пре времена, специјално оног дела поступка судског, који је био тајан, даље фалсификовање и забашуривање доказа, непријављивање кривичних дела која су учињена или се спремају итд.¹⁸⁾

Кривична дела нарушавања народног мира имала би, као и многе друге групе новог нем. к. з., да претстављају један специјалитет. Не можда ради тога, што ранији к. з. нису познавали сличних и истих прописа него ради тога што се сви ти прописи скупљају и концентришу у једној глави, а поред тога се и проширују. Да би се народ могао развијати потребан му је мир, а нарушавање тога мира значи спречавање напретка народа. Ради тога би се у овој групи налазила делања, којима се жели одржавати забрањене зборове или ометати дозвољене зборове, ширење узбудљивих вести у народу, да би се тиме код народа изазвао непотребан страх. Нема сумње да ће политичке власти ову групу к. з. у много случајева искоришћавати за своје политичке потребе, пошто ће ти прописи често добро доћи режиму

¹⁶⁾ *Dr. Schneidenbach: Angriffe auf die Reinheit der Amtführung, Ber. B. T. S—139 etc.*

¹⁷⁾ *Dr. Dahm: Auflehnung gegen die Staatsgewalt, Ber. B. T. 152 etc.*

¹⁸⁾ *Dr. E. Mezger: Angriffe gegen Rechtspflege und Verwaltung, Ber. B. T. 166 etc.*

да се на лак начин ослободи непоћудних противника, које ће за таква дела моћи лако да осумњичи.¹⁹⁾

Опште опасне радње садржавају у себи један низ делања више, мање познатих из к. з. либералистичкога правца. Њихова је дакле карактеристика да претпостављају као вероватно, да ће од њих наступити или да би могла наступити штета, иако до те штете и није дошло. Опасност не мора бити само по живот или здравље људи него може бити и за предмете од важнијега значаја и вредности. Те опште опасне радње могу бити рецимо у палењу ватре у близини слагалишта експлозива, отварање брана на водоводима, тровање пијаће воде итд. Исто тако ни група дела која носи наслов: нападаји на народно здравље није по својој оригиналности од некога већег значења. Она не сумњиво садржи ту и тамо интересантна разлагања, специјално у погледу пушења деце и младих, као и у погледу употребе опојних средстава, нарочито алкохола, али углавном садржи исто што и одговарајуће групе либералистичких к. з.

Много занимљивија била би група, која говори о нападајима на радну снагу. Као и код неких других поглавља тако се и код овог редовно са неколико уобичајених фраза истиче значење и важност радне снаге. Поред слободе, живота и здравља, рад је највеће добро човека, јер човек радом ствара вредности, а нерад га баца у очајање. Беспослица је мати свакога зла, док је рад главни покретач живота. Рад даје људима полет, он им чини живот привлачнијим и лепшим. А као што појединци живе од рада тако од рада живи и народна заједница, јер радна снага појединца утеловљује се у радну снагу нације. Као и у свему тако се и у погледу радне снаге штити радна снага појединаца само и једино утолико, уколико се она јавља као део радне снаге народне заједнице. Ради тога рад није неки дар од Бога или неко право него у првом реду једна дужност. Раније кривични законици нису познавали такву заштиту радне снаге, какву ће пружати нови к. з. нем. Капиталистичко друштво познавало је и пружало заштиту имању, које се истина стицало радном снагом, али непосредну заштиту радне снаге као душевне и телесне вредности човека није познавало. Постојали су истина и извесни прописи о заштити радне снаге утолико, што се та радна снага индиректно штитила на тај начин, да се пружала заштита здрављу и слободи човека као условима радне снаге. С друге стране опет водила се борба противу просјака и беспосличара и њих се кажњавало. Али сви ти прописи нису познавали заштиту радне снаге као такве, а поред тога били су разасути на разним местима, тако да нису долазили до свога правога изражаја. Све то биће предвиђено у новом нем. к. з., који ће заштити радне снаге посветити нарочито поглавље које би се делило на више отсека: нападаји на народну дужност рада, суштину народне радне снаге, слободу рада, ускраћивање прилике за рад и рушење радног мира. Свакако ће најтежа дела претстављати нападаји на народну дужност рада или боље речено на дужност радити за

¹⁹⁾ Leimer: Störung des Volksfriedens, Ber. B. T. 198 etc.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

www.unilib.rs
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА
народну заједницу. Лепше и важније дужности од те не може бити и услед тога је и логично, да повреда те дужности пада под сразмерно најтеже кривичне санкције. Иначе ће та глава садржавати и прописе о штрајковима (*Störung des Arbeitsfriedens*). Само поглавље о заштити радне снаге носиће на себи сва обележја и карактерне знакове сватања, која владају у новој држави²⁰).

Нападаји на телесна добра народа садржаваће прописе о заштити добара, која припадају целом народу као разни минерали, рибе у великим рекама, лековити извори, шуме и слично. У погледу убиства постојаће разликовање на умишљајно и нехатно, као што је то и досада било. Код умишљајног убиства играће важну улогу околности, које то дело чине лакшим или тежим. Убиство по пристанку или на тражење претстављаће свакако један лакши случај, али ће постојати извесне разлике према досадањим схватањима. За убиство детета и за побачаје предвиђени су нарочити прописи у томе отсеку. Исто тако и телесне повреде делиће се на теже и лакше као и на опасне, при чему се напосе расправља о пристанку повређенога код телесне повреде и делањима лекара. После тога долазили би прописи о повреди части, (увреде, клевете, рушење кредита), даље повреде личне слободе и сигурности. Најзад би дошло поглавље имовинских деликата. У погледу ових појавило се већ код систематизације једно питање, а то је, да се сва та дела опишу једном широм дефиницијом на један пластичан и опште разумљив начин²¹). Међутим комисија није прихватила овај предлог са разлога, што је био и сувише смион. Специјално код ових делања границе цивилно-правне и кривично-правне заштите не дају се тако лако одредити. Ако би се још изашло са једним оваквим генералним прописом настала би велика могућност злоупотреба, а то би опет само ишло на штету грађ. и трг. пословања. Ради тога се остало при томе, да се задрже ранији појмови, који би се само на што јаснији и пластичнији начин описали, дакле разбојништво, превара, утаја, крађа и остали.

Ако успоредимо прописе рецимо нашега к. з. са прописима, како их је кривично-правна комисија предвидела за нови к. з. свакако ћемо и на први поглед уочити знатне разлике. Прва карактеристика новог нем. к. з. била би у томе, што би посебни део к. з. дошао пре општег дела. Ова комбинација нам не изгледа ни мало сретна, што су у осталом увидели и сами националсоцијалистички реформатори, па су покушали незгоду отклонити на тај начин, да предходно ставе извесни број општих прописа. Све је то последица једнога погрешнога схватања, да кривични законик мора бити тако писан и рађен, да га може свако без икакве потешкоће да разуме. У ствари ми не можемо тражити један такав кривични законик. Али уза све то можемо тражити, да се појмови кривичнога законика, барем за практичне потребе,

²⁰) *Grau: Angriffe auf die Arbeitskraft*, Ber. V. T. 231 etc.

²¹) То у ствари и не би била никаква дефиниција него један опис, који би садржавао све карактеристичне ознаке свих имовинских деликата. Видети о томе детаљније: *Dr. E. Kohlrausch, Vermögensverbrechen und Eigentumsverbrechen*, Ber. V. T. 297 etc.

поједноставе, како он не би остао загонетан и за саме јуристе. Поред тога може се у службеним издањима к. з. додати увек независно од самога закона извесна упутства, у којима би се читалац на један што је могуће јаснији начин уводио у к. з. Иначе ни само истицање, да се појмови к. з. морају описати на један пластичан начин није никаква добит. Уколико би то описивање било сувише пластично од тога би трпила прецизност прописа, а тиме онда не само што не би ништа добили него би још и изгубили, јер би примена прописа к. з. била неправилна и разноврсна. У томе погледу може се ићи само до неке границе и ништа више. Што се тиче самог бољег размештања појединих прописа као и скупљања појединих прописа исте врсте у једну групу, у томе правцу дало би се и по нашем к. з. доста тога учинити²²).

Милорад Аншоновић, адвокат — Београд.

ЗЛОБНО НАПУШТАЊЕ БРАЧНОГ ДРУГА

Злобно напуштање брачног друга претставља по § 95 Брачног правилника српске православне цркве узрок за развод брака. Питање је, које су претпоставке, да би оно што се догодило, претстављало бракоразводни узрок злобног напуштања. Правозаступник је веома често у положају, да клијенту на његово највеће чуђење и не мање разочарење објасни, да је према добијеној информацији дело другог супружника далеко од злобног напуштања.

Покушаћемо да у овом чланку према страниој већ утврђеној пракси и примерима изложимо чињенично стање злобног напуштања и његова битна обележја. Појам напуштања састоји се из два елемента: физичког и психичког. *Физички елемент* захтева просторно одвајање супружника, фактичко прекидање брачне заједнице. До сада су они живели у заједничком домаћинству, сада пак живе просторно одељени један од другог. Реч „напуштање“ не треба тумачити дословно, јер је више наглашен раскид брачне заједнице.

Истина је, да прекид ове заједнице бива најчешће на тај начин, што се један супруг удаљује од другог, што га напушта. Али прекид брачне заједнице може се извршити и на други, напуштању раван начин. Пре свега истеривањем из стана. Брачни бегунац у овом случају није изгнана, већ она у стану заостала страна. Јер она је проузроковала раскид брачне заједнице, дакле

²² О реформама кривичног права у Немачкој писали смо у својим чланцима: „Ново кривично право у Немачкој“ *Архив* за новембар и децембар 1936, г., „Nullum crimen sine reoпа“, *Полиција* за март и април 1936, „Политички моменти у кривичном праву“ *Правосуђе* за јули—август 1936, као и у приказима дела Хелмута Мајера, Мецгера и Сигерта (*Архив* за септембар 1936 и јануар 1937). Дотицали смо се тога питања донекле и у чланцима: „Долус и кулпа у нашем кривичном законикју“ (*Архив*, за јануар 1936), као и у „Пристанак и набајање на самоубиство“ *Полиција* за јануар 1936.

У нас су се овим реформама нарочито бавили Доленц и Маклецов, професори Јубуљанског универзитета, на Арањеловић и Живановић, професори нашег универзитета, као и Чимић, Полишео и ост.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

Унапустила другог супружника. Из тог истог разлога, има се сматрати за напуштање, ако један од супружника не прими другог у кућу, или ако жена неће да следује мужу у нов стан.

Злобно напуштање брачног друга претставља бракоразводни узрок у законодавствима многих цивилизованих земаља. Разуме се, да се појам напуштања у разним земљама различито просуђује. Стари шведски закон н. пр. захтевао је бекство из земље. Познато је да су богаташи из Штокхолма, уморни брачне заједнице, овај захтев испуњавали тако, што су на краће време одлазили у Копенхаген, где су се проводили.

Психички елемент састоји се из воље *дефинитивног* раскида постојеће брачне заједнице. Битно је баш ова воља. Просторно одвајање није довољно. Мора се уз то манифестовати још и озбиљна воља напуштања. Тек састав оба ова елемента сачињава појам напуштања.

Утврђивање првог елемента, просторног одвајања, није тешко. Међутим није просто утврђивање воље, да се брачна заједница трајно раскине. Она се мора пронаћи из ближих околности. Неколико примера: Муж ишчезава после једне обиљне свађе са женом из заједничког стана; узалудан је труд да се пронађе; он се за све то време не стара за остављену породицу. Или, муж отера своју жену из заједничког стана и закључава га, кадгод жена покуша, да се врати у кућу. Даље, жена оставља своме мужу једно опроштајно писмо и не јавља се више од годину дана. У овим и сличним случајевима узима се да постоји воља на трајан раскид заједнице, јер се у овим случајевима спајају *оба* елемента. Стога постоји ту напуштање.

Ако се жена јако узбуђена удаљи и после неколико дана опет појави у заједничком стану, онда повратак после таковог кратког времена говори уопште противу озбиљности раскида брачне заједнице. У овом случају недостаје други елемент. Стога овде нема напуштања.

Даљи битни знак злобног напуштања је *својевласност*, делање *противу* или *без* воље другог супружника. Примери: Вереници се сложе, да се одмах после закључења брака разиђу, дакле да и не започну брачну заједницу. Или супрузи по закључењу брака договорно раскину брачну заједницу. Ако један од супружника упркос позива друге стране не ступи поново у брачну заједницу, не може му се пребацити својевлашће. Јер разилажење се није догодило ни без ни противу воље другог супружника. Напротив сматраће се да је жена напустила мужа у овом случају: Муж је пристао, да му жена отпутује за Америку под условом, да му стално пише и пошиљком новца омогући долазак за њом и поновно предузимање заједничког домаћинства; жена не одржи обећање и не стара се више за мужа заосталог у Европи. Она поступа противу његове воље, дакле својевласно.

Треће и последње битно обележје овог бракоразводног узрока је *злобност*. Напуштање је злобно, када је супруг који ово дело врши свестан противправности овог дела. Пример: Жена напушта мужа јер ју је он вређао, и она сматра, да има на то права. Или жена је напустила мужа због његовог равнодушног и заједљивог

понашања, и сматра да не треба да се врати у брачну заједницу. Или, жена неће да се усели у један за њу нездрав стан. Даље, муж не може да предузме брачну заједницу, зато што мора због операције да се задржи неколико месеца у болници. У свима овим случајевима десило се напуштање не услед свести противправности већ услед правне заблуде, или зато што брачни бегунац није морао да предузме брачну заједницу, односно није могао. Међутим постоји злобност, ако жена *безразложно* неће да следује мужу у његов стан, или ако муж *безразложно* неће да прими своју жену у заједничко домаћинство.

На основу предњег разлагања види се, да се чињенично стање бракоразводног узрока злогног напуштања састоји из три потпуно одређена обележја. Недостаје ли једно обележје чињеничног стања, онда тужба за развод нема изгледа на успех.

СУДСКА ПРАКСА

Ваљаност погодбе о адвокатској награди може се доказивати само писменом исправом. (Пресуда Касационог суда у Београду од 17 новембра 1936 год. Рев. 1428).

У правној ствари тужица Д. С. противу туженика В. С., због адвокатске награде, Окружни суд за град Београд, пресудом од 16 децембра 1935 год. По 375, одбио је тужилац од тражења, са разлога:

„Тужилац у својој тужби навео је, да је заступао туженога по пореским стварима за уговорени месечни хонорар од 1.500 динара и да му је тужени остао дужан 13.200 динара на име хонорара.

Доцније у припремном поднеску бр. 8 тужилац је ово своје потраживање попео на суму од 28.400 динара наводећи да је то пропустио да наведе у првобитној тужби.

Туженик пориче потраживање тужиочево у целости наводећи, да је тужиоца исплатио у хонорару за све време за које му је обављао послове адвокатске.

Спроведен је доказни поступак и суд је на основу преслушања тужениковог, под заклетвом, утврдио, да тужилац у времену од октобра до краја децембра 1933 год. и у времену од јануара до краја августа 1934., а то је за време за које он тражи хонорар, није никакав адвокатски посао за туженика обавио и према томе да нема право на своје тражење.

Овом саслушању тужене стране суд је поверовао и због тога, што налази да тужилац као адвокат, као једно стручно лице сачувао би трагове од свих послова које је за туженика, за време означено у тужби, обавио, а он то међутим није учинио, те се има узети да је његово тужбено тражење произвољно. Отуда је суд и донео одлуку како гласи у диспозитиву“.

По призиву тужиоца, Апелациони суд у Београду пресудом од 28 маја 1936 год. потврдио је пресуду Окружног суда, са разлога:

„Београдски Апелациони суд разматравши акта овог спора са побијеном пресудом, ценећи по слободном уверењу резултате целокупне расправе и призивне наводе — § 368 гр. п. п. нашао је: да је пресуда окружног суда правилна и на закону основана са разлога тамо изнетих.

Призивни навод под 1 да поступак код првог суда има недостатака у томе, што суд није испитао све доке предложене у поступку код првог суда не стоји, јер је тужилац у тужби навео да је са туженим уговорио, да туженог заступа по свима споровима које би он имао у својој радњи за хонорар од 1.500 дин. месечно.

По § 29 зак. о адвокатима, адвокат је овлашћен да утврди награду за свој труд, а за ваљаност погодбе потребна је писмена исправа у којој има бити назначен износ награде, начин плаћања награде и нарочито мора бити речено да се погодба односи само на награду.

По чл. 2 уводног закона за законик у судском поступку у грађ. парницама.

§ 27 зак. о адв. није укинут те се према, томе адвокатски хонорар може доказивати ако је уговорен писменом исправом.

Навод у призиву под 2 да је по §§ 531 и 532 грађ. зак. довољан усмени уговор и да § 27 зак. о адв. нема места примени у овом случају — не стоји, јер пом. прописи грађ. закона нису у опреси са §-ом 27 зак. о адв. пошто овај законски пропис говори да се уговор о хонорару може доказивати само писменом исправом, а не каже да усмени уговори не важе, те према томе ова два зак. прописа нису у опреси један с другим.

Навод у призиву, да је заклетва туженога ирелевантна, јер је уговорено месечно по 1.500 динара без обзира на квалитет и квантитет послова у дотичном месecu, а уговор је имао важности до отказа пуномоћија — такође не стоји, јер је заклетвом тужене стране, којој је први суд поклоњиво вере, доказано да не стоји што је тужилац у тужби представио §§ 473 и 474 гр. п. п.*

По ревизији тужиоца, Касациони суд у Београду пресудом од 17 новембра 1936 год. Рев. 1428, потврдио је пресуду Апелационог суда, са разлога:

„Испитујући пресуду призивног суда у смислу § 598 гр. парн. пост. поводом ревизије тужиоца, Касациони суд је нашао:

Тужилац наводи ревизијски разлог из тач. 2 § 597 гр. п. п. у томе, што први и призивни суд нису извели доказе понуђене од тужилачке стране, а наиме што нису испитали сведоке о томе, да је између тужиоца и туженика закључен усмен уговор по коме је тужилац имао да заступа туженика по свима предметима за месечни хонорар од 1.500 дина.

Узимајући у оцену изнети навод ревизије Касациони суд налази, да је исти неоснован јер је по § 371 гр. п. п. суд овлашћен да одбије доказе које су странке предложиле, а суду се не чине важним за одлуку, те је у конкретном случају суд био овлашћен да наведене доказе одбаци, а и по нахођењу Касационог суда саслушање пом. сведока било би излишно, пошто се по § 27 зак. о адвокатима ваљаност погодбе о адвокатској награди може доказивати само писменом исправом.

Даље тужилац истиче и ревизијски разлог из тач. 4 § 597 гр. п. п. јер сматра да је погрешна правна оцена првог и призивног суда, да уговор о адвокатској награди не може бити усмен као по §§ 531 и 532 грађ. зак. усмени уговор има силу и важност као и писмени, а § 27 зак. о адв. односи се само на појединачне послове за које се утврђује хонорар, те је погрешно налажење првог и призивног суда, да тужилац нема права на хонорар по тужби.

По нахођењу Касационог суда не стоји ни овај навод ревизије јер је правна оцена ствари дата од првог суда, коју је усвојио и призивни суд правилна и на закону основана пошто се по § 27 зак. о адв. важност погодбе о адвокатској награди може писменом исправом доказивати, у којој има бити назначен износ награде, начин плаћања исте и остало што наведени зак. пропис предвиђа. Међутим тужилац није поднео писмену исправу по којој би имао право на месечни хонорар у 1500 дина. нити је утврђено, да би имао право на тражену награду, већ је напротив саслушањем туженика утврђено, да за означено време није обавио ниједан адвокатски посао за туженика.

Навод да је у овом случају погрешно примењен пропис § 27 зак. о адвокатима, и да се исти односи само на појединачне послове, неуместан је, јер овај зак. пропис говори о награди адвоката за труд, без обзира на то, да ли је у питању појединачни посао или заступање по више послова, те су први и призивни суд правилно нашли да се пропис § 27 зак. о адвокатима има у овом случају применити; и Најзад, неоснован је навод тужиоцев, да је на расправама код првог и призивног суда подносио доказе о пословима, које је за време означено у тужби тужилац за туженика обавио, јер се то из расправних записника не види, већ се напротив у пресуди првог суда констатује, да тужилац те доказе није поднео*

Висина адвокатске награде, за рад по кривичним стварима, мора се доказивати писменом исправом, без обзира и што је по § 317 од. П. к. с. п. дозвољена слободна погодба о награди. (Пресуда Касационог суда у Београду, од 26 јануара 1937 год. Рев. 523/36),

У правној ствари тужиоца М. С. противу Л. Т. због адвокатског хонорара, Окружни суд за град Београд пресудом од 15 јуна 1935 год. По-2428/35-18, осудио је туженика на плаћање тужбених тражења, са разлога:

„Тужилац је навео, да је туженика бранио пред овим судом као кривичним, због већег броја кривица и да је са истим после дате одбране у истражном

затвору уговорио да му поред награде коју суд одреди да још 25.000 динара на име његовог хонорара.

Туженик пориче тужиоачеве наводе тврдећи да са тужиоцем никада није ништа уговорио о хонорару, а да је тужиоцу од стране суда досуђена бранилачка награда која му је исплаћена.

Обазирући се брижљиво на резултате целокупне расправе и наведених доказа суд је по слободном уверењу у смислу § 368 гр.п.п. оценио све чињеничне наводе и изведене доказе, па је нашао: исказом сведока Н. С. утврђено је да је туженик Л. Т. уговорио са тужиоцем да овоме на име хонорара да поред суме коју му суд одреди још 25.000 дин. и да је то уговорено било на дан када је тужилац дао одбрану туженикову. Све се ово потврђује саслушањем тужиоца као странке, коме суд верује без заклетве. Како је утврђено да је између туженика и тужиоца склопљен уговор о утуженом хонорару, то је овај у см. § 21 гр. зак. у в. § 531 гр.з. дужан ту обавезу и да испуни.

Суд је поклоњиво вере сведоку Н. С. када и он води парницу против туженика по истом основу по коме и тужилац заснива своје тужбено тражење, јер није могао стећи уверење да је сведок овако сведочио зато што је и он тужио Т. због хонорара за заступање по истим кривцима.

Исказ сведока В. Т. да је тужилац приликом тражења да му тужени Т. исплати остатак хонорара до 7.000 динара који му је суд досудио, рекао да ће дати признаницу да је за хонорар измирен, суд разуме тако, да је се оваква изјава тужиоца С. односила само на хонорар од 7.000.— дин. а не и на уговорени хонорар од 25.000.— дин. То се види из даље речи сведока да му је тужилац казао другом приликом да му тужени дугује још 25.000.— дин. на име хонорара.

Суд је ценио исказ сведока Ч. П. па је нашао: да је без важности за пресуђење овога спора, јер сведок није био непрекидно присутан разговору који се водио о хонорару између туженог Т. и тужиоца: већ је за то време улазио и излазио неколико пута, а сем тога он није стајао тако близу њих да би могао добро да чује разговор.

Исто тако без важности је и исказ сведока М. Ц.

Туженику Т. суд није поверовао зато што је исказом сведока Н. С. утврђен навод тужиоачев који је супротан исказу тужиоачевом“.

По призиву туженика Апелациони суд у Београду пресудом од 8 октобра 1936 год. Пл. 1036/36, потврдио је пресуду Округног суда, са разлога:

„Апелациони суд у Београду, по одржаној усменој призивној расправи узео је у оцну нападнуту пресуду Округног суда за град Београд у границама призивних разлога и предлога — § 556 гр.п.п. пазећи по службеној дужности на основе ништавости — § 588 гр.п.п. па је с обзиром, на резултат расправе и наведених доказа саслушањем странака, по свом слободном уверењу нашао, да је нападнута пресуда правилна и на закону основана.

Приступајући оцени призивних разлога тужене стране Апелациони суд налази да се они појављују као неосновани.

I. Призивни разлог туженика да сведоџба сведока Н. С. не може бити објективна пошто и он води истоветан спор с тужеником не може опстати, јер је суд ту прву околност већ ценио и на основу свог слободног уверења дошао до закључка да је сведоџба поменутог сведока веродостојна.

II. Што туженик Т. није пристао да потпише меницу као гаранцију за исплату хонорара, не значи да он није усмено пристао на хонорар. Апелациони суд је такво мишљење баш и стекао на основу изведеног доказа саслушањем странака, који је пред овим судом изведен.

III. Ни сведоџба сведока П. не може имати значај за пресуђење ове ствари, јер је утврђено да он није стално присуствовао преговарањима између туженика и његових бранилаца па није могао све ни чути шта су они уговорили, па ни овај разлог не може опстати.

IV. Призивни разлог: да је сведок Т. посведочио како је тужилац изјавио да је за свој хонорар измирен, односи се само на хонорар од 7.000.— дин. који је судом досуђен а не и на уговорени.

V. Што се тиче момента и ситуације у којој се налазио туженик Апелациони суд сматра да он због тога није био слободне воље лишен и да је свесно уговор закључио, а из примедба Касационог суда се јасно види, да је на основу § 317 од. II кр.с.п. и § 27 Закона о адвокат. слободна погодба о висини хонорара између браниоца и клијента дозвољена, биле оне пре или после одбране, пре

ивни после одмерене награде од стране кривичног суда, а које примедбе Апелациони суд усваја као обавезне.

По ревизији туженика Касациони суд у Београду, пресудом од 26 јануара 1937 год. Рев. 523/2|46, преиначио је пресуду Апелационог суда и тужиоца одбио од тужбеног захтева, са разлога:

„Испитујући пресуду позивног суда у смислу § 598 гр. п. п. поводом ревизије туженика, Касациони суд је нашао:

Туженик у својој ревизији побија пресуду позивног суда због погрешне правне оцене и противуречности са парничним списима — § 597 тач. 3 и 4 гр. п. п.

Ценећи истакнуте ревизионе разлоге, Касациони суд је нашао: да је ревизиони разлог погрешне правне оцене законски оправдан. И ако је чињеничким стањем у побијаној пресуди, које је меродавно и за ревизијску одлуку, утврђено — § 368 гр. п. п. да је постојао усмени уговор између парничара о хонорару, Касациони суд налази да таква погодба-уговор не може произвести правно дејство. Позивни суд је у смислу § 605 гр. п. п. саобразно правном схватању израженом у закључку Касационог суда од 13 маја 1936 год. у разлозима своје пресуде правилно констатовао, да слободна погодба о висини хонорара у смислу § 317/II кр. с. п. и § 27 Зак. о адв. није забрањена.

Али ма да се уговори овакве природе не могу третирати као правно недопуштени, позивни суд је при оцени основаности тужбеног захтева требао да узме у обзир и § 27 став 1 реч. 2 зак. о адвокатима који прописује: „да је за ваљаност погодбе потребна писмена исправа у којој има бити назначен износ награде“. Па како у овом случају, према утврђеном стању ствари не стоји писмени уговор, то је тужбени захтев законски неоснован, јер се према наведеном законском пропису усмена погодба о хонорару не може парницом остваривати“.

Јован Д. Смиљанић,
секретар Касационог суда у Београду.

Примедба уредништва. — Ове две важне одлуке које нам је саопштио наш вредни сарадник г. Јован Д. Смиљанић имају особени значај за адвокате, који треба увек да саставе писмени уговор о награди, ако желе да он произведе правно дејство пред судом. Нејасне законске прописе по овом питању, Касациони суд је протумачио и сувише строго, донекле противно интенцијама законодавца. Пре свега, ако би се узело да је остао на снази закон о адвокатима после доношења гр. п. п., он као ранији од гр. п. п. важно би само у материјално-правним одредбама. У процесним одредбама, овај би закон имао да следује општу ситуацију у слободи доказа из § 369 гр. п. п. Јер у противном, имамо данас парадоксалну ситуацију, да се готово сви односи могу пресуђивати свим доказним средствима, изузимајући само уговор о награди адвоката. Сам Касациони суд не каже, да ли и тај уговор подлеже слободној оцени доказа, јер тужени клијент може сигурно спорити да је уговор правилно закључен, да су чињенице неистинито утврђене и путем сведока утврђивати постојање другог, у ствари усменог уговора о награди. То је логика у крајњој линији схватања Касационог суда и тада писмени уговор о награди адвоката не вреди ништа.

Ништа мање је Касациони суд био строг и у оцени § 317 од. II крив. суд. пост. ма да појам слободне погодбе о награди неминуовно повлачи и слободни доказни систем о тој награди. Касациони суд и овај пропис везује за § 207 зак. о адвокатима противно интенцијама законодавца и доказном систему гр. п. п.

Веома ћемо радо објавити критику горњег схватања Касационог суда у нашем листу и евентуалну ранију праксу као и праксу других Касационих судова у нашој држави, пошто горње две одлуке премашају значај обичних одлука и стављају цео један ред — адвокатски у веома тежак положај: да се не може користити слободним доказним системом из гр. п. п. који стоји на расположењу свима грађанима и коме се не противи зак. о адвокатима.

Уговор, којим продавац задржава својину продате ствари до дефинишне исплате куповне цене, по закону је допуштен. Пресуда I грађ. већа Касационог суда бр. Рев. 1535 од 17. децембра 1936. год.

„Испитујући пресуду позивног суда у смислу § 598 гр. парн. пост. поводом ревизије туженика, Касациони суд је нашао:

„Заступник тужене стране у свом ревизијском писмену побија пресуду

WWW.UNILIB.призивног суда због погрешне правне оцене ствари — т. 4. § 597. г. п. п. наводећи, да је погрешно правно схватање призивног суда да је по закону допуштен уговор о задржању права својине који је уговор закључен између тужилачке фирме и фирме „Тип-топ“. Даље напада пресуду призивног суда у погледу висине парничних трошкова.“

„Упуштајући се у оцене ревизионих навода и разлога, Касациони суд је нашао:

„Не стоји ревизијски разлог погрешне правне оцене, јер је призивни суд правилно нашао, да је уговор, по коме је тужилачка фирма продала фирми „Тип-топ“ једну контролну касу с тим, да тужилачка фирма до коначне исплате купопродајне цене задржи својину на продатој каси, — по закону допуштен, јер није противан јавном поретку и моралу — §§ 13 и 538 грађ. зак. Што се тиче ревизионог навода у погледу одлуке суда о трошковима исти су неосновани, јер се одлука суда о трошковима не може побијати у ревизији — § 622 г.п.п.

„Са ових разлога Касациони суд је одлучио као у диспозитиву — § 604 г.п.п.“

Др. Зденко Вајнер,

адвокат.

За спорове између набављача и државе, због повраћаја уговорне казне из Чл. 99.а. закона о држ. рачуноводству, нису надлежни редовни, већ административни судови. — Одлука I грађ. већа Касационог суда у Београду од 30. децембра 1936. год. бр. Рев. 1317/36.

По спору тужиоца М. противу државе због повраћаја неплаћене уговорене казне услед задоцнења испоруке, I грађанско веће Касационог суда по ревизији тужилачке стране и по службеној дужности укинуло је, као ништавну, пресуду призивног суда и изрекло недопустивост редовног правног пута, са следећих разлога:

Погрешно је призивни суд, што се у својој пресуди упустио у оцену правилности решења Министарства Војске и Морнарице, којим је тужилачкој страни у смислу Чл. 99а. Закона о државном рачуноводству задржана на име казне задоцнења у испоруци сума од 191.242.18 дин., односно што се упустио у оцену питања: да ли је било места наплати ове казне у смислу Чл. 99а, Закона о државном рачуноводству, јер редовни грађански судови по своме устројству нису надлежни да расправљају горња питања, већ административни — управни судови с обзиром на чл. 15. и 18. Закона о Државном Савету. По чл. 15. поменутог Закона административни спор постоји онде, где је актом управне власти повређено какво право или правни интерес тужиоца, заснован на Закону. Казна од 2⁰/₀₀ из чл. 99а. Закона о државном рачуноводству представља једну специјалну врсту јавне дажбине у корист инвалидског фонда а прикупљање јавних дажбина не спада у приватно-правне послове државе. Наплата ове дажбине врши се на основу аката управних органа а под условима, прописаним у чл. 99а. Закона о државном рачуноводству, који је пропис управни орган овлашћен да примени према појединцу, који са државом стоји у уговорном односу. Ако управни орган погрешно примени наведени законски пропис, погрешну примену његову не може да контролише редован суд, пошто је, с обзиром на прописе чл. 15. и 18. Закона о Државном Савету за сваки спор, који би настао између државе и појединца поводом акта управног органа око правилне примене одредаба Закона о државном рачуноводству надлежан административни — управни суд. Уношење казне од 2⁰/₀₀ из чл. 99а. Закона о државном рачуноводству у уговор, закључен између тужиоца и тужене државе, без утицаја је на правну природу и карактер ове јавне дажбине, јер је одредба чл. 99а. Закона о државном рачуноводству јавно-правног карактера, те се природа ове дажбине не може уговором изменити — § 13. грађ. зак. Одредбе Закона о државном рачуноводству примењује се зато, што их закон наређује, а не зато што су уговором предвиђене. Управни орган (Министар) обавезан је на њихово примењивање, не као уговорач, већ као управни орган. Према томе у конкретном случају и решење Министра Војске и Морнарице, којим је тужиоцу задржана казна од 2⁰/₀₀ на име задоцнења испоруке, представља акт управног органа, чију правилност и законитост има да цени управни суд у случају поведеног спора.

За одржање материјално-правних рокова из § 937. грађ. зак. није довољно, да је шужба у означеном року предаша пошти на повратан рецепис, већ је нужно, да је до истека рока приспела суду. — Одлука опште седнице Касационог суда од 19. новембра 1936. год. бр. Рев. 339/36.

По спору фирме А. противу Д. Ц. и др. због поништаја преноса имања, окружни Суд за град Београд нашао је, да је тужба благовремено поднета у смислу § 937. грађ. зак. са разлога, што је иста стигла суду 19. марта 1932. г. али да је предата пошти на повратан рецепис 18. истог месеца, те се овај последњи датум у смислу § 119. грађ. суд. пост има сматрати, као датум предаје тужбе суду. Овако се, по нахођењу суда има ценити благовременост с тога, што се пропис § 119. и ако стипулиран као норма процесно-правног карактера мора тумачити у општем и ширем смислу и у примени на рокове, предвиђене у материјалном праву, кад у њему није што друго, у погледу њиховог тока предвиђено, што је случај и са § 937. гр. зак. Из акта се пак види, да су тужени споразум о расподели заоставштине пок. С. који се тужбом хоће да обори, закључили 18. марта 1929. год. то је 18. март 1932. год. био последњи дан рока за њену предају а тај је рок задржан предајом тужбе пошти на повратан рецепис у смислу § 119 гр. зак. Апелациони суд је одобрио пресуду права суда с тим, да је почетни дан рока 19. март 1932. год. пошто се дан закључења уговора а на име 18. март 1929. год. не рачуна као почетни дан рока.

Касациони суд примедбама свога II већа од 31-III-1936. г. Рев. бр. 339/36 поништио је пресуду Апелационог суда са следећих разлога:

„Апелациони суд је у разлозима своје пресуде правилно констатовао, да је рок у побијање у смислу § 303 а. грађ. зак. у конкретном случају почео тећи на дан 19. марта 1929. год. пошто се из саслушања по маси пок. Саве види, да је саслушање наследника пок. Саве, у коме су регулисали своје право на наслеђе, извршено на дан 18. марта 1929 год. Тога дана закључен је међу њима уговор, па донето и распоредно решење о наслеђу имовине пок. Саве као што гласи решење неспорних дела судије од 18. марта 1929. год. и протокол саслушања, који му је претходио. Па када је Апелациони суд правилно установио почетак рока а то је 19. март 1929. год., онда се рок од три године за побијање правног посла из поменутог уговора, на који рок тужилачка страна има права, завршава на дан 18. марта 1932. год. Тај завршни дан — 18. март 1932. год. био је и последњи дан за подношење тужбе, којом би се прекинула застарелост, која је почела тећи 19. марта 1929. год. Како се из забелешке о пријему тужбе види, да иста није примљена у суду ни из руке нити преко поште најдаље на дан 18. марта 1932. год. већ је тога дана тек предата пошти на повратан рецепис а примљена је у суду 19. марта 1932. год., онда значи, да је тужба одоцњена и да је право тужиоачево на побијање горњег правног посла застарело а код оваквог случаја тужена страна хоће да се користи својим правом, који из горње чињенице проистиче и у том правцу чини приговор. Предаја тужбе имала је дакле бити извршена у суду најдаље до 18. марта 1932. год. или предата преко поште тако, да буде примљена у суду најдаље до 18. марта 1932. год., што овде није случај. С тога су и Апелациони и окружни суд погрешили, кад су нашли, да је ова тужба на време поднесена зато, што је предата пошти на повратан рецепис 18. марта 1932. год. Прекид застарелости врши се само благовременом предајом тужбе суду. Позивању Апелационог и окружног суда на пропис § 119. гр. с. п. овде нема места, пошто није у питању неки процесни рок, предвиђен у прописима законика о грађ. суд. пост., већ право, и подизање тужбе из прописа материјалног закона. Услед тога су и окружни и Апелациони суд били дужни да поведу рачуна о § 937. гр. зак. и даду му тумачење с погледом на оцену одоцњене тужбе и све напред изложено, како у погледу дана, од кога рок за рачунање застарелости почиње, тако и последњег дана, до кога се тужба имала предати“.

Апелациони суд није усвојио ове примедбе већ је дао следеће противразлоге:

„По § 119. гр. с. п. онога дана, кад је парничар одговор, незадовољство итд. пошти на повратан рецепис предао, узима се као да је и самоме суду предао. Из пријема тужбе се види, да је иста примљена у суду 19. марта 1932. год. али се из забелешке о пријему види да је иста предата пошти на повратан рецепис 18-III-1932. г., те би се, према томе, у смислу предњег прописа, тај дан имао сматрати као датум предаје тужбе суду. Но, како се из решења неспорних дела судије прв. суда за град Београд од 18-III-1929. г. види да је исто донето на дан 18. марта 1929. г. а и закључење уговора — саслушање наследника пок.

Савез, којим су регулисали право на наслеђе и делове истог, извршено је под тим датумом, — то у конкретном случају почетни дан рока за побијање у смислу § 303 а. грађ. зак. који је пропис важио у доба дате изјаве, која се побија, управо, почетни дан рока за подношење тужбе, којој је основ обарање преноса имања, 19. март 1929. год. а не 18. март 1929. год. а последњи дан рока је 19. март 1932. год. и према томе тужба је благовремена, а и тужоичево право на побијање горњег правног посла. У конкретном случају је заиста право на подизање тужбе из прописа материјалног Законика — § 937. грађ. зак. али, и ако је пропис § 119. грађ. суд. пост. стипулиран као норма процесно-правног какартера, апелациони суд сматра да и треба да буде предвиђен за странке у погледу предавања аката пошти баш у процесуалном праву, — јер, кад се у опште сва остала акта могу преносити преко поште, зашто онда да се пошти не може предати и сам акт — тужба — као што се и остала акта подносе?*

Општа Седница Касационог суда усвојила је предње примедбе свога II већа а ове противразлоге Апелационог Суда одбацила.

Одлука Опште Седнице од 19-XI-1936. год. Рев. Бр. 339/36.

У овом смислу је и одлука Опште Седнице Касационог суда од 19-III-1936. год. Рев. бр. 342/36 у погледу рока из § 43. меничног закона за изискивање протеста због неисплате у којој је одлуци Касациони суд стао на гледиште, да се не може сматрати, да је имацац менице извршио своју законску дужност благовременог подношења менице на протест, кад је поменути захтев са меницом упутио преко поште тако, да је он протестном органу стигао после истека рока из § 43. мен. зак.

Тих. М. Ивановић
секретар Касационог суда у Београду.

Окружни уреди за осигурање радника морају бити заступани од стране адвоката, где је шакво заступање обавезно, и не може их заступати њихов прешташник. (Закључак Касационог суда у Београду, Рев. 1082/36 од 23 новембра 1936 год.)

По спору Окружног Уреда за осигурање радника из Београда, противу масе поч. Ј. С. због неисплаћених доприноса, Касациони суд је вратио списе Окружном суду да позове тужоца да своју ревизију допуни тиме што ће исту потписати овлашћени адвокат и да исти адвокат приложи пуномоћје. Међутим Уред није поступио по овом захтеву, већ је истакао да по §§ 138., 143. и 149. зак. о осигур. радника Уред могу заступати председник и раватељ или њихови заменици.

Касациони суд је закључком својим Рев-1082/36 од 23 новембра 1936 год. вратио списе првостепеном суду са наредбом да тужилац поднесе ревизију потписану од стране овлашћеног адвоката у смислу § 128. грпп. и дао је ово образложење:

„И не упуштајући се у оцену ревизионог навода Касациони суд је приметио, да ревизија тужилачке стране није потписана од стране адвоката, како то захтева § 600 тач. 4 у в. § 131 грпп., пошто се ова спорна ствар води пред зборним судом. Касациони суд је узео у оцену и поднесак тужилачке стране од 14. новембра 1936 год., којим одбија да поступи по оваквом ранијем захтеву овога суда, па налази, да је погрешно позивање тужоца на прописе §§ 138., 143. и 149. зак. о осигурању радника. Наиме ови законски прописи установљавају само то, да се средишни Уред за осигурање радника са својим окружним уредима има у смислу одредаба грађанског законика (§ 36.) сматрати правним лицем, способним да узима на себе обавезе и да стиче права, и да ову правну личност представљају у односу према трећим лицима колективно претседник и раватељ, односно њихови заменици, а да им за то није потребно нарочито пуномоћје. Ове одредбе закона о осигурању радника проглашују само начело да се Средишни уред за осигурање радника (§ 138.) и његови окружни уреди (§ 149.) имају сматрати правним лицима у смислу § 36. грађ. зак., и у исто време одређују, ко ће њих, као правна лица претстављати у односу према трећима, који ступају у правне односе према оваквим правним лицима, која физички не постоје. Овакво право претстављања из § 138. и § 149. з. о осиг. радника не може се изједначити са заступањем од стране адвоката парничара у спору пред зборним судовима, које предвиђа § 128., грпп. и које је изречено у сасвим другом циљу. Лица која претстављају тужилачку страну, ако нису у исто време и адвокати, не могу заступати тужилачку страну у спору пред зборним судовима, и ако се они у таквом спору морају појавити као правни претставници њени, јер њихово право заступања цени се по § 102. грпп. а не по § 128. грпп. тј. они се јављају само као

заступници пословно неспособних лица, која самостално, без садејства, других, не могу преузети парничне радње, јер немају своју физичку вољу. А ове заступнике, као и сваку парничну страну мора заступати адвокат у спору, ако је такво заступање по закону обавезно.

„Позивање тужиоца на § 128. тач. 3 грпп. такође је неумесно, јер Окружни уред за осигурање радника није државна установа (ерар) нити претставља какву задужбину (јавну закладу), већ је то јавна установа заснована на начелу самоуправе (§ 143. зак. о осиг. рад.) која има за циљ спровођење социјалног осигурања једног одређеног круга људи-радника. Па како у закону о осигурању радника нема нарочитог прописа, који би овлашћивао окружни Уред за осигурање радника, да његови правни претставници (претседник и равнатељ из § 149. зак. о осиг. радника) могу самостално заступати њега и у грађанским парницама, где је прописано обавезно заступање адвоката, то је погрешно позивање тужиоца на чл. 4. тач. 1. уводног закона за зак. о грађ. парн. пост. Ово право не може се засновати ни на чл. 8. тач. 2. истог уводног закона, а са истих разлога.

„Најзад, позивање тужиоца на једну ранију одлуку овога суда — (Рек-495/35) неумесно је, јер одлуке судске не престављају закон (§ 9. и § 11. грађ. зак.) већ само тумачење закона од случаја до случаја, те како ова одлука није донета у овоме спору, она по § 605. грпп. није ни обавезна.

„Зато је Касациони суд донео одлуку као у диспозитиву, наређујући тужиоцу да прибави потпис адвоката на изјављеној ревизији, да не би Касациони суд са њом поступно по § 607. у в. § 565. грпп.“

Иван Д. Пешковић
секретар Касационог суда у Београду.

ИЗ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ

Седница од 10. фебруара 1937. године. Донете су следеће одлуке које се могу објављивати:

Уписани су у именик адвоката: Др. Ђорђе Миликић, Надежда Вукадиновић и Раде Старовић у Београду.

Уписани су у именик адв. приправника: Славко Петровић и Тодор Планиновић код Драгутина Лазовића у Чачку; Војислав Матић код Гвоздена Целатовића у Јагодини; Велибор Поповић код Милоша Марчића у Лозници; Владислав Ђурђевић код Љубомира Трандафиловића у Београду; Јеврем Јовановић код Др. Драгића Јоксимовића у Београду; Љубиша Поповић код Ђорђа Ст. Ћирића у Београду; Велимир Штављанин код Павла Тодоровића у Београду.

Одобрен је прелаз адв. приправницима: Николи Џангу од Ранка Ђурића код Владимира Закића; Славку Црнојачком од Фрање Галијана код Живка Живковића; Николи Поповићу од Боре Л. Поповића код Милана Костића — сви у Београду.

Избрисани из именика адв. приправника: Драгиша Јеремић под 28. I. 1937 год. и Милан Ратковић под 5. I. 1937. — због ступања у државну службу.

Седница од 17. фебруара 1937. године. Донете су следеће одлуке које се могу објављивати:

Уписани су у именик адв. приправника: Миодраг Петровић код Моше Алкалаја адвоката у Београду. Миодраг Поповић код Живојина Петронијевића, адв. у Г. Милановцу; Рудолф Зорц код Др. Винка Зорца у Београду; Димитрије Николић код Фрање Галијана, адв. у Београду.

Седница од 24. фебруара 1937. године. Донете су следеће одлуке које се могу објављивати:

Уписани су у именик адв. приправника: Радивоје Бошковић код Радована Никодијевића, адв. у Београду; Божидар Кузмановић код Драгомира Ивковића адв. у Београду; Здравко Здравковић код Алексе Луковића, адв. у Неготину.

Одобрен је прелаз Сави Ракином адв. приправнику из Београда од Милана Грубића код Др. Адама Барте, адв. у Београду.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

www.unibg.rs

Седница од 3. марта 1937. године. Донете су следеће одлуке које се могу објављивати:

Уписан је у именик адвоката Миливоје Стевановић у Београду.

Избрисан је из именика адвоката Др. Христифор Петровић под 19. I. 1937. услед смрти, а за преузиматеља канцеларије одређен Стојан Нешић, адв. из Београда.

Уписан је у именик адв. приправника: Исидор Марковић код Драгутина Лазовића, адв. у Чачку.

Одобрен је прелаз Ику Ј. Левиу, адв. приправнику из Београда од Моше Алкалаја код Др. Хајима Алкалаја, адв. у Београду.

Одређује се накнадно Александар Вучићевић, адв. из Београда за преузиматеља канцеларије Др. Гојка Никетића, бив. адв. из Београда.

Седница од 10. марта 1937. године. Донете су следеће одлуке које се могу објављивати:

Одобрено је пресељење адв. Наркису Брицком из Сврљига у Алексинац, а за преузиматеља канцеларије одређен је Момчило Жанић, адв. из Књажевца.

Уписани су у именик адв. приправника: Моис Катан код Михаила Кречковића, адв. у Београду, Светозар Марјановић код Милутина Јеремића, адв. у Београду; Градимир Цветковић код Живка Живковића, адв. у Београду; и Славко Ковачевић код Александра Алексијевића, адв. у Београду.

Одобрено је прелаз адв. приправнику Тихомиру Миленковићу од Косте Тимотијевића код Божицара Тировића, адв. у Београду.

Избрисан је из именика адв. приправник Милав Миџор под 1. XI. 1936. год. због ступања у државну службу.

ПРИКАЗИ

Др. Матија Белић: Збирка канонских прописа о браку. — Југословенска штампа Д. Д. Загреб 1937. стр. 468. Издање пшчево (латинцом).

Данас су врло ретки добри познаваоци канонског права. Један од тих можемо слободно рећи најбољи познаваоц јест наш знавац г. *Др. Матија Белић* адвокат у Вакову и хонорарни универзитетски наставник у Загребу. Знамо га не само као члана адвокатске коморе у Загребу са седница и скупштина Савеза свих комора, већ и са правничких конгреса, где је узимао учешћа као конферансијер и референт специјално по питањима из области брачног права.

Ових дана изишла је из штампе „Збирка канонских прописа о браку“, коју је *Др. Белић* сабрао, превео и уредио. Збирка садржаје важне и актуелне прописе за које он добро у претговору каже, да нису били до данас приступачни правним круговима.

У збирку је сложио г. *Белић* уз остало материјално и процесуално брачно право кодекса канонског права из год. 1917, а додао је прописе о брачном праву из разних конкордата, чији прописи још данас вреде у нашој држави. При крају донео је чл. XXXII ново закљученог југословенског конкордата који ради о браку. Добро је учинио г. *Др. Белић* што је при преводу са латинског језика више пазио како сам каже на то, да буде мисао закона истакнута, него да буде текст строго дословце преведен.—

Како по питањима брака држављана католичке вероисповести и за правно подручје Србије важи материјално и процесуално канонско брачно право, то је и у интересу адвоката са тог подручја, да се упознаду са односним канонским прописима, како би могли саветима и заступањем да послуже својим странкама, које ће се на њих да обраћају.

Препоручамо ову књигу свим адвокатима.

Др. Иван Рибар

адвокат.

Giorgio Del Vecchio, Lezioni di Filosofia del Diritto (Terza edizione riveduta e accresciuta, Roma 1936).

Прво издање ове књиге, из 1930 године, приказао је г. Ђ. Тасић у фебруарском броју *Архива за правне и друштвене науке* од 1931. У кратком размаку времена од шест година појављује се, ево, и њено треће издање, што је доказ не само живог интереса који постоји у Италији за филозофију права, него и одличног пријема на који је књига наишла и у пишевој отаџбини и у иностранству (преведена је, између осталог, на шпањолски и француски језик). Име аутора, најистакнутијег филозофа-правника савремене Италије, данас је једно светско име: редак је случај да се при расправљању којег општер проблема филозофије права оно не цитира.

Нашим правницима уосталом г. Del Vecchio није познат само преко цитата. Ми смо имали задовољство да се недавно и непосредно упознамо са његовим гледиштима у чланку *Homo iuridicus и недовољности права као животног правила* који је г. Del Vecchio објавио (у преводу г. Ђ. Тасића) у *Архиву за фебруар* 1936. Г. Del Vecchio осем тога стоји на челу *Rivista internazionale di filosofia del Diritto*, једнога од водећих европских часописа за филозофију права. Но његова научна активност није тим исцрпена. На међународним конгресима и састанцима, на којима га врло често срећемо, он с пуно части претставља научну мисао своје земље. У нашој земљи, најзад, он има низ својих ученика, поштовалаца и пријатеља.

Ми овом приликом немамо намеру улазити дубље у доктрину о праву г. Дел Векија. Задовољни смо се да упутимо на само дело и на поменути приказ г. Тасића, у коме су узети главни моменти Дел Векијевог учења. Подвлачимо само његов општи идеалистички став према праву; бавити се филозофијом права и писати књигу о њој у наше доба, претпоставља уосталом већ изванредан идеализам. Оријентисан у духу нео-кантизма, Дел Векио у своме развоју неће поћи оним путем који је у Немачкој на пример довео до нео-критицизма и до логичког критицизма једног Келсена и Лауна, него ће се, по речима Ле Фира, одредити за један морални критицизам. Он верује да изнад позитивног права постоји природно право и да је оно израз моралних вредности чији је носилац личност и њена савест. Као што је против тираније логике, он је тако и против примата материје, била она и друштвена, и против насиља државе. С друге стране он је зато више етичар, спиритуалист и индивидуалист, него што је социјалан у реалистичком смислу речи; идеалист и можда мистичар више него што је модеран и строго научан. Али је у накнаду за то носилац најлепших традиција латинске правне мисли, коју је, сву напојену искуством античких цивилизација, још и обогатио Кантовим моралним императивом и теоријом дужности. Дубоко хуман, синтетичан, уравнотежен, јасан и елегантан, Дел Векио је свакако данас један од најизразитијих претставника романског правног духа. Слично Женију у Француској, он у Италији продужава етичку грчко-римску и хришћанску традицију у праву.

Желимо, међутим, да подвучемо овом приликом необично широк интерес који г. Дел Векио показује и за правну науку мањих народа, интерес на који нас нису навикли други велики европски писци. Што је такву улогу узео на себе, међ првима, баш један од италијанских писаца изгледа нам разумљиво, пошто су и они могли осетити неправду те врсте: ми лично бар имамо утисак да се у светској науци ни италијанским ауторима не указује увек она пажња коју они стварно заслужују. Исти је случај и с Русима уосталом, а узрок вероватно треба тражити у мањој раширености њихових језика. У Европу су заиста продрли поглавито они који су писали на страним језицима или су преведени на њих; од Руса поменимо примере Коркунова, Петражицког и Виноградова, од живих Миркин-Гецевина и Гурвина. Дајући пуног маха своје племенитом интересу за научна стремљења свих народа, г. Дел Векио је у другом и трећем издању својих *Lezioni*, у историјском делу који заузима више од трећине целе књиге, посветио сразмерно велико место и филозофији права у Шпанији, Латинској Америци, Румунији, Угарској, Грчкој, Холандији, Пољској, Русији, Чехословачкој, Бугарској и Југославији.

Још странице *Rivista internazionale di filosofia del Diritto* су у више махова указивале гостопримство нашим писцима и њиховим делима, и верујемо да и ту највише иницијативе припада г. Дел Векију. У горњој књизи он је нашој земљи посветио једну и по страну. Пошто је поменуо старије српске, хрватске и словеначке ауторе, Del Vecchio констатује да су у новije време студије филозофије

права у Југославији знатно напредовале. Наши писци су, каже, ове проблеме претресали са самосталношћу и критичким смислом. Међу њима помиње г.г. Слободана Јовановића, Живојина Перића и Тому Живановића с њиховим главним делима из области филозофије и опште теорије права; затим г. Борђа Тасића за кога каже да је дао и важне методолошке прилоге овој дисциплини, и Леониду Питамица, као Келсеновог следбеника, који је много радио на чистој теорији права. Даље наводи г.г. Станка Франка, Н. Катичића, Б. С. Марковића и Бориса Фуралана. Посебно место посвећује покојном професору Тарановском и г. Евг. Спекторском.

Wilhelm Sauer, Rechts- und Staatsphilosophie (Eine systematische Einführung in das lebende Recht mit besonderer Berücksichtigung der Strömungen im Ausland), Stuttgart 1936.

Вилхелм Сауер, професор Универзитета у Münsterу, познат је и ван Немачке по својим студијама из кривичног права, из филозофије права и из опште филозофије. Он долази у ону групу савремених немачких правника који су прихватили национал-социјалистичку идеологију, али који је заступају с умереношћу и који се нису пред њом одрекли својих ранијих научних убеђења. Он и сам подвлачи у своје последњем делу да је остао веран старим схватањима али не крије да је и национал-социјализам као жива доктрина где-где утицао на њега, као на пример у формулисању трихотомије правних и социјалних појава. Он је у осталоме изразит претставник оне струје у социјалној филозофији, у последње време особито често наглашаване у Немачкој, која је позната под именом културне филозофије и филозофије вредности. Сауер припада, дакле, оној врсти реалиста који хоће да искористи науку у практичне сврхе, и који, посматрајући проблеме с тога гледишта, све потчињавају животном императиву,

Као крајњи задатак филозофије права Сауер схвата конструктисање једног непротивречног логичког затвореног јединства које ће обухватити целокупну правну реалност, све идеале и сва мерила вредности у свој њиховој разноврсности. Другим речима филозофија права би се исцрпљивала једном културно-социјолошком садржином обухваћеном у логичко-систематску форму, етизирану циљем и оживљену нормом. У извођењу тога плана нас на овом месту нарочито интересује како Сауер успева да измири доктрину национал-социјализма са резултатима науке која има често и савим друге тежње. У томе раду он се често спотиче о национал социјализам, обилази га, прескаче и опет се налази пред њим.

На првом месту код њега у више махова долази до изражаја потреба да помири национал-социјалистичку тезу с универзализмом који захтева наука. Нарцистички у себе загледили национал социјализам он опомиње да нас баш посматрање нашег сопственог бића обавезује да се уживимо у туђа схватања, и да човек у колико се више собом бави, у толико више мора себе да васпитава помоћу других. Да би се свој народ дубље осетио и боље разумео, морају се разумети и осетити други народи. И ма колика, вели, била дужност немачког истраживача да се бави само немачком науком, он мора да схвати стране народе, стране културе и туђа научна стремљења, пошто су у правој науци сви они повезани узајамним утицањем. Таквим разлозима је Сауер принуђен да оправда интерес који указује иностраној науци. Но и поред тога дириљовог призора што извесне прилике присиљавају аутор да чудно обилазним путевима образлажувају једну од најочигледнијих и најприроднијих тежњи науке и људског духа за свеобухватом, дело Сауерова далеко прелази у Немачкој уобичајени проглед иностране науке. У предговору, у једној врсти научне исповести, он изјављује да жели поставити основе једном светском праву и оквир једној светској правној филозофији и социјологији. Убеђен у истоветност брига, жеља и убеђења који нас везују, он верује да ће таквим радом најбоље послужити и својој сопственој отаџбини.

Идући тим путем он и народима на Балкану посвећује неколико страница. Сходно својој реалистичкој методи „живога права“ и желећи вероватно да пружи карактеристику Балкан, по старом рецепту, као политичку ветрометину у којој се укрштају руски, француски, енглески и немачки утицаји. Говорећи о Југославији на првом месту, он каже да се њено право налази под особито јаким немачким и аустријским утицајем, али да је и француски утицај неоспоран. У југословенској правној филозофији, иако тек у стварању, налази извесне сличности с немачком. Нарочито, каже, Срби показују особите склоности ка филозофским

спекулацијама и симпатије за Канта и Хегела, и у томе види заједничку црту између Срба и Немача са севера.

Г. Живојина Перића обележава као претставника догматичког позитивизма који је први код нас филозофски-правно обрађивао проблем тумачења, али који није усвојио социолошки правац. Г. Тому Живановића карактерише као писца који је преко кривичног права обрађивао општу правну теорију и да је под немачким утицајем, специјално под утицајем Ад. Меркела. Михаило Лановић се ослања на Шомла, а Б. С. Марковић обрађује проблем правичности на подлози динамичног схватања права и инспирисан је у главном француским учењима. — За нашу социологију констатује да је на њој сада мало рађено, али да зато социолошки правац у душтвеним наукама није био занемарен. Нарочито је социологија нашла код нас свој сурогат у много обрађиваној историји. Г. Слободан Јовановић који се, каже, може сматрати оснивачем југословенске правне социологије, обрађивао је социолошке односе између политике и морала. — Као претставника социалне филозофије у нас наводи Бориса Фурлана, присталицу природног права на бази Кантове филозофије, Горазда Кушеја који је под утицајем нео-кантизма и Леониду Питамциу с келсеновском методолошком осномом. За Станка Франка вели да заступа филозофију вредности и културе у духу руске науке блиске немачкој. У руском духу раде најзад и Евг. Спекторски и Т. Тарановски. — Г. Ђ. Тасић претставља, међутим, према Сауеру, неку врсту синтезе свих ових правца у облику социолошко-идеалистичке социалне филозофије с историјско филозофским тенденцијама. За Тасића је, каже, друштвена истина социолошка чињеница управљена у смислу регулативних идеја, а то је пут који у свему одговара немачкој науци. — Тако Сауер, говорећи о Југославији, инсистира готово искључиво на утицајима под којима се развија наша друштвена наука. Остављајући на страну питање да ли је то све што се има рећи о нама и да ли је то довољно, морамо изразити наш утисак да он наглашава можда више него што одговара стварности оријентацију наше државно-правне филозофије у смислу немачке науке.

Интересантан је Сауер за нас, између осталог, и онда кад говори о савременим политичким доктринама, либерализму, марксизму, фашизму и национал-социализму. Том приликом он посвећује неколико топлих речи демократији, бранећи је од неоправданих пребацивања и одајући јој признање као режиму који најбоље омогућава формирање великих духова и њихова стварања, што се, напомиње он дискретно својим савременицима, данас лако заборавља. Специјално пад либерализма у Немачкој тумачи тиме што су по рату горњи слојеви, који су носили демократију, осиромашили, а маса, која је доспела у још тежи положај, није знала шта да ради са слободом. Јер је либерализам по Сауеру, добар режим само за срећна времена и одговара само великим и племенитим природима. Демократија од једног национал-социјалистичког писца није могла доби и лепши комплимент, ма колико он мало утешан био по стање у његовој земљи.

На крају књиге, кад говори о „смерницама“ (Leitsätze) једног европског програма за филозофију права и државе, Сауер без довољно образложења звони на узбуну против бољшевичких и анархистичких опасности, које, вели, иду за уништењем европске културе да би на њеним рушевинама поставиле нове принципе које ће да спроводе стране расе. У одбрану од тих рушилачких тежњи, нароти носиоци европске културе треба да се организују, али да се претходно пречисте и стегну у својим националним заједницама. Томе смеру треба да буду упућене и државно-правне и друштвене науке. — Више се слажемо са Сауером у областима мање политичким а више правним, онде на пример где он, говорећи о изворима права, помиње, према захтевима службене национал-социјалистичке доктрине, и програм партије и вољу вође (Parteiprogramm und Führerwille), што чини са свим могућим резервама и вероватно више по дужности него по убеђењу. Узевши у обзир прилике под којима ради, Сауерово дело не смемо уосталом мерити искључиво научним критериумом. По који реверанс учињен овде-онде национал-социјализму морамо разумети и као дужан данак званичној немачкој науци.

* * *

Између ова два дела објављена у исто време из исте области од писана двеју земаља са сличном политичком идеологијом поређења се готово и сама намећу. Због огромног материјала који су обухватили на релативно малом простору, оба писца су истина принуђена да се задрже само на најкрупнијим проблемима, да формулишу већ устале мишљења и извуку најопштије закључке

Ако с те стране њихова дела не могу у свему да задовоље радозналост специјалиста, она ће и за њих остати извор многих корисних обавештења, а онима који тек улазе у дисциплину послужити као систематски преглед правне филозофије и солидан темељ за будући рад. Нас зато овде више него садржине — које саме за себе заслужују да им се посвете знатно опширнији прикази — интересује општа линија која даје физиономију делима и писцима.

Код обојице пада нарочито у очи њихова тежња за универзализмом. Одлика је филозофије уосталом да све обухвати и да приближава људе. Само то је Сауеру — више ангажованом у национал-социјализам него што је Дел Векио у фашизам — теже. Он на пример осећа потребу да своје интересовање за науку других народа оправдава и „здравом и далековидом спољном политиком“. Код Дел Векија разлози те врсте међутим као да не постоје; он је ту спонтано ношен, рекли бисмо, чисто духовним интересом за сазнањем, једном од најчовечанскијих одлика романске цивилизације. Док се у Сауеровом универзализму осећа и нешто практично и агресивно, Дел Векио је незаинтересован и латински господствен.

Понесен, бар привидно, таквим мотивима, Сауер је уосталом схватио свој задатак шире од Дел Векија. Он има амбицију да пружи, како сам каже, први пут једну „Упоредну државо-правну и правну филозофију културних народа“. Поднаслов књиге изражава верно ту намеру аутору да конструише један затворен систем филозофије права и државе који ће бити кроз прожет оним што је животно у праву и који ће обухватити све стварне и идејне елементе што их је цело цивилизовано човечанство укључило у појам права и државе. Али стегнути све то у јединствен систем тешко да може бити извршено под љуском национал-социјализма и зато Сауер, убуђен у неминован процес све јачег солидарисања свих људи, својски се залаже, нарочито на местима где говори о међународном праву, за што ширу сарадњу међу људским групама. И после тога се тешко може разумети оштро постављање нације између јединке и човечанства као вредности равне њима и више од њих. Јер како ће се доћи до склада нација у човечанству кад је тај склад у толико тежи у колико је нација „чистија“.

Сауерова излагања су зато утешна за интернационалисте и идеалисте који су у последње време потиштени пред призорима искључивости савремених држава. Она су и доказ да велике истине крче себи пута преко свих тешкоћа и да се остварују мимо свих заблуда појединих времена и доктрина. А заслепљени теоретичари националних искључивости могу одатле извући дискретну поуку да идеја тоталитета не може опстати у узаним границама једнога народа и да је само цело човечанство потпуни тоталитет и једини тоталитет. Истина коју Дел Векио осећа латинском непосредношћу једног Теренцијевог потомка (*Homō sum nihil humani a me alienum puto*), а коју Сауер треба практично да оправда и научно да изведе својим сународницима.

Б. С. Марковић

Др. Матија Белић: Збирка канонских прописа о браку. За греб, 1937. Југословенска штампа д. д. стр. 468. Издање пишчево. (латиницом)

Наш уважени адвокатски и универзитетски колега, познати стручњак за канонско право, г. *Др. Матија Белић* дао је себи великог труда па је прибавио и објавио у оригиналном тексту и у преводу (са латинског) многобројне прописе који се односе на католичке и мешовите бракове закључене у католичкој цркви. Кроз његову збирку видимо сву оригиналност и комплексност ове правне материје, тако да је писац врло добро урадио што је потребним упутима на односне прописе објаснио извесне веома значајне одредбе у примени на ове бракове. Напор достојан сваке пажње у толико пре што долази и од правног теоретичара који као редак стручњак предаје канонско право на Загребачком правном факултету, и од правног практичара, који као адвокат има прилике да учествује у примени ових прописа у пракси. Превод је саображен правном језику који важи на правном подручју Хрватске а који се знатно разликује од оног који важи на правном подручју Србије. И ово дело, несумњиво солидно, намеће нам опет дужност, да наше меродавне факторе потсетимо на потребу изједначена правног језика код нас. Без тога, нема оног духовног јединства које изједначено законодавство намеће народу или народима позваним да живе у једној држави.

Збирци претходи предговор у коме је укратко објашњено зашто су извесне материје унете у ову збирку. То су пре свега одредбе из материјалног и про-

цесног брачног права садржаног у Законику канонског права из 1917. год. (в. кан. 1012. о браку као црквеној тајни, 1061. и 1062. о мешовитим браковима, 1118. о разрешењу брака, 1129. о растави од стола и постеље, 1142. о другом браку удове, 1972.—1982. о полној немоћи супружника и сведоцима који ће то утврдити, 1989. о томе да се брачни спор може увек поновити, итд.). Законик канонског права морао је бити аутентично протумачен од стране Конгрегације Сакраманта, уз упуство-напутак за загребачке црквене судове. Нарочито су интересантни прописи о мешовитим браковима о којима се веома опширно разлаже у три декрета *Ne temere*, *Provida* и *Tametsi*, ауторитативна упуства кардинала Ламбрушини из 1841. год., говор папе Бенедикта XV из 1921. год. односно статуса нових држава у погледу конкордата, и изводи из конкордата аустроугарског, црногорског, српског и предлога Закона југословенског конкордата.

Све то даје јасну преставу о комплексности свих питања везаних за католички брак и мешовити брак закључен у католичкој цркви и на тешкоће које ће несумњиво настати у овом правном домену када конкордат постане законом. Кад се ови прописи доведу у везу са прописима осталих признатих вероисповести код нас, нарочито православне вероисповести, није тешко преставити, какав ће хаос настати у брачним односима у нашој држави. То несумњиво налаже свима добро-намерним правницима, да чврсто остану при тражењу, да се уведе *обавезни грађански брак* код нас, у коме је се смислу, у два маха, Конгрес југословенских правника, изјашњавао, а да црквени брак остане на расположењу верницима као њихова лична ствар у коју се држава не меша. Јер у нашој држави, где је велика верска трпеливост, не би требало верско питање да узме акутну форму. То ће међутим неминовно настати кад дођу у сукоб брачни прописи разних признатих вероисповести код нас.

Објављујући и коментаришући брачне прописе католичке цркве код нас г. Др. Белић указао је на значај који ти прописи у садашњим временима имају. Ова збирка наћи ће одјека и бити срдечно прихваћена од теориских и практичних правника, пошто је се без ње, заиста, веома тешко снаћи у сложеним прописима који важе за канонско-католичко брачно право. Адвокатима ће ова збирка добро доћи, јер ће у своме послу лакше моћи да се снађу, сада, када имају аутентичан прокоментарисан законски текст.

Ненад Ђорђевић: Закони, уредбе и остали прописи Краљевине Југославије издани од 1. децембра 1918. до 31. децембра 1936. Азбучни преглед по предметима, са подацима о обнародовању и са означавањем неких посебних издања. Друго издање. Издавачко и књижарско предузеће Геца Кон а. д. Београд. 1937. стр. 412.

Г. *Ненад Ђорђевић* в. саветник Држ. правобраништва појављује се пред јавношћу са другим издањем прегледа закона и осталих прописа изашлих у *Службеним новинама* од 1. децембра 1918. до 31. децембра 1936. год. Његов преглед је данас, мислимо, једина збирка ове врсте код нас, а сигурно најпотпунији преглед нашег законодавства и као такав, једини у могућности, да нам пружи потребне податке о важењу и месту и датуму објављивања општих обавезних прописа. Државне власти нису стигле до сада да објаве ни преглед законодавства ни прецишњено издање објављеног законодавства код нас, што је све мала Србија чинила, тако да се без прегледа законодавства апсолутно данас не можемо више снаћи у законодавству објављеном у *Службеним новинама* и другим прописима. Другог извора за наша сазнања за данас немамо од овог прегледа г. *Ђорђевића*, који, као систематски и необично савесно обрађен, пружа максимум сигурности за сналажење у нашем законодавству. Довољно је наћи у збирци односни зак. пропис са ознаком *Службених новина* и страном на којој је објављен, па да се без лутања тај зак. пропис пронађе, било у великом издању *Службених новина*, било у малом издању, било најзад у каквој државној или приватној збирци.

Свако ко је се ма и најмање бавио статистичким сређивањем овако обимног материјала може имати преставу о томе, колико је овај посао тежак и незахвалан. Г. *Ђорђевић* је посао организовао на веома широкој бази, путем фиша, којих је морало бити преко 3000, па су те фише систематисане на 801 групу, од којих је свака добила своје поднасловне, а сем тога, дати су и потребни упути на основу којих се односни пропис може евентуално и у другим групама пронаћи. У дефицитивној форми, пре него што је преглед ушао у штампу, морало је се вршити проверавање, *бар пеш пуша*, што је огроман посао, који је захтевао и велико стрпљење и велику истрајност и нарочито смисао за разумевање целокупне мате-

рије, што је само могао да уради правник и то баш *г. Ђорђевић*, који је се у оваквим пословима већ од раније истакао.

Новина је код овог издања навођење, уз односне прописе, многобројних финансијских закона, којима се наше законодавство проширује, допуњује, мења или укида. То је значајан пралог за снажање у законодавном хаосу код нас. Непознавање финансијских закона често је доводило до тешких лутања, штетних по интересе појединаца и државе. Без тих, прописа, преглед би заиста био непотпун. Затим је извршен понован најсавеснији преглед великих издања *Службених новина* и прегруписавање материја на основу бољег критеријума него што је то било код раније збирке.

Примера ради да наведемо неколико ознака у прегледу са подставовима. Тако: аграрна реформа има 61 подстав, аграрна реформа у Босни и Херцеговини 26, у Далмацији 8, у Јужној Србији 9, адвокати 19, болнице 18, грађ. парн. поступак 15, девизе и валуте 31, Државна речна пловидба 31, Државни савет и управни судови 15, Државно рачуноводство 33, експропријација 7, жандармерија 20, државни зајмови 18, земљишне књиге 12, заштита земљорадника 41, инвалиди 18, казнени заводи 18, катастар 25, кривични законик 15, крив. суд. поступак 15, лов 27, мере 49, метали 29, народне школе 15, новац 20, општине 32, позоришта 28, пољопривредни кредит 10, непосредни порези 90, пошта телеграф и телефон 33, радничка осигурања 42, радње 66, судови 27, таксе 39, универзитет 13, филм 15, финансијски закони 45, чиновници 27, итд.

Оваква збирка, која тачно означаје групу у којој ће се односи зак. прописа пронаћи са упућивањем на особена издања, неопходна је свима онима који се баве практично правом, првенствено судијама и адвокатима, и не сумњамо с тога, да ће ова књига, на првом месту наићи на одличан пријем код наших правника практичара, нарочито адвоката. Али, ни правници-теоретичари, не могу бити без овог прегледа, јер се не могу снаћи у ограмном броју законских и других обавезних прописа без ове веома корисне и савесно израђене збирке.

Божидар С. Прошић и *Власимир Ј. Лучић*: Одлуке Државног савета 1933.—1935. Издање Француско — српске књижаре А. М. Поповића, Београд, 1937. стр. 750.

Када смо ранију збирку одлука Државног савета г. г. *Прошића* и *Лучића* приказали у *Б р а н и ч у* за април 1934. год. подвукли смо њен значај, истичући нарочито континуитет у објављивању одлука Државног савета с погледом на раније изашле одлуке и приметили, да наша судска праксе чека на сличне приређиваче, који се нису до сада појавили као систематизатори судске праксе код свих судова у земљи, ма да успеле покушаје г. г. *Ковачевића*, *Др. Гојка Никетића*, *Ивановића*, *Браговић* — *Милановића* и других, нисмо пропустили да срдачно поздравимо.

Овом збирком одлука обухваћен је период јудикатуре Државног савета за три године, од 1933. до 1935. год. закључно, који је период значајан услед примене извесних нових закона, уз све бољу примену већ постојећих закона. Државни савет се ослобађа од туторства управних власти: он постаје највиши административни суд и суди све више по судским методама. Томе су сигурно допринели и млађи правници који се појављују као стручњаци из управно — правне материје, јер јој се стручно одају, ма да морају познавати и друге, чисто судске законе, пошто је Државни савет тело, пред којим је, са малим изузетком, целокупно наше законодавство у примени.

Збирка се одликује систематски одабраном праксом Државног савета представљеном са преко 444 најкарактеристичније одлуке. Од тих одлука 62 отпадају на одлуке опште седнице, а остале на одељења. Одлуке носе назив интересената и по њиховим именима су систематисане као и по законима који су претежно примењени у објављеној одлуци. Без сувише опширности, објављене одлуке садрже само оно што је у њима најкарактеристичније. За одлуке опште седнице означен је и број *Службених новина* у којима су објављене.

Ни овога пута није дат коментар одлука. Обично приређивачи не коментаришу одлуке из два разлога: да се не замере односним судовима и властима ако би коментар испао на њихову штету, а он неможе увек бити повољан, или што им је много лакше објавити одлуке без коментара, јер се ту посао ограничава више на техничку него на коментаторску страну. Ни једно ни друго не би овде било тачно. Приређивачи, као правни писци, познати у најширим правничким круговима, нису се никад устручавали, да јавно искажу своја мишљења чак и онда, када се не подударају са устањеном праксом. Као несумњиви стручњаци, они су са разумевањем

www.приређили горњу збирку. Њихов коментар, бар најважнијих одлука, био би драгоцен. Бар да су код одлука где Државни савет мења своју досадашњу праксу означили раније одлуке да би се потребно упоређивање извршило. Нама би се нарочито свиђало коментарисање контрадикторне праксе у Државном савету од које ни он није поштеђен. Овако, приређивачи нам пружају само изванредан, али сиров материјал. Мораће неко после њих критички расмотрити одлуке Државног савета, нарочито у погледу великих линија које се већ јасно оцртавају у пракси Државног савета. Јер кроз објављене одлуке, види се, да су судски методи дубоко продрли у рад Државног савета, нарочито код снажних образложења, што треба нарочито подвући и поздравити. То је баш благотворан терен за критичка разматрања и коментарисања.

Ова добронамерна примедба само појачава интерес ове збирке која ће пружити прилику правницима, да се свестрано упознају са праксом Државног савета. Иначе, треба ли нарочито подвући, а ми то са задовољством чинимо, да ће и ова збирка, као и она раније, служити нарочито адвокатима као одличан путоказ за рад код Државног савета, те је адвокатима нарочито препоручујемо као значајно и јединствено дело ове врсте у погледу систематисања одлука Државног савета за последње три године.

Др. Видан О. Благојевић
адвокат.

† Рајко Симић адвокат

Ових дана стигла је смрт из наше средине и Рајка Симића, дугогодишњег управног чиновника и адвоката. Рајко Симић, иако није заузимао неке нарочито видне положаје у државној јерархији, био је један веома изузетан и виши човек, и може бити баш зато није био погодан да се помири са редовним и обичним животом високих државних достојанственика и друштвених филистра. Будући да је био сав дух и у духу, он је тешко подносио сурову стварност данашњице која је сва у знаку материјалности и у грубој борби за физички опстанак и телесну удобност.

Послератна револуција, која је нарочито у духовном погледу имала рђавих последица, у овоме погледу није се ни очешала о Рајка Симића. Напротив из овог страшного хаоса и грчевите и нелојалне борбе, Рајко Симић излази још више одуховљен, тако да немарним и невештим посматрачима, и филистрима са звучним титулама и великим положајима, Симић изгледа као задопнели витез, као човек без компаса и равнотеже, управо као личност која својом кривоцом није успела да се манифестује у друштву и постигне свој ранг. Међутим, колико би површно и колико нетачно било овакво једно суђење о човеку какав беше пок. Рајко Симић, Јер пре свега Симић је био прави човек, пун човек, са духом и душом, са нечим најлепшим и најфинијим што нас не само дели и уздиже над осталима, већ нас у исто време мири са природом и даје нам онај незаинтересовани посматрачки елан каквим се одликују само елитни и пробрани појединци.

Позезирујући блага овога света, Рајко Симић је целим својим радом и животом, показивао једну маркантну личност, која блуди између стварности и чистих идеја, и тако повучен у царство снова и идеала, био драг свима онима која су умели да га схвате и да га виде. И у предатном Београду, то је била несумњиво једна личност о којој се говорило и на коју се мислило, и ако је у нашој послератној средини само један ужи, готово мален круг пријатеља, умео да види и да осети његову ритерску фигуру.

Ти најближи пријатељи и другови који су га искрено волели и које је он тако искрено интересовао, отаратише га у највећој тишини на вечни пут, одакле се, по речима великог енглеског песника још ниједан гласник није вратио. И када је војнички плотун обележио спуштање у раку тела војника из великог рата Рајка Симића, његов дух као да остаде на површини и међу нама, и као да нам рече „сада постадох сасвим срећан јер се отарасих трошнога тела које сам тако тешко носио“.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

Какав је био човек пок. Рајко Симић најбоље се види по томе, што су сви пратиоци посмртне поворке били заузети говором личношћу и мишљу само о њему, јер то није био званичан или конвенционални погреб на који се обично долази из грађанске куртоазije или правила друштвених манира. То је био искрен последњи испраћај човека који је толико био вољен, испраћај пуно искрене и праве туге. Рајко Симић био је рођен и умро као потпуни сиромаш, али га та сиротиња није учинила ни незадовољником ни мизантропом. Његов дух носио га је нечем вишем, и као сваки добар човек мржња или поруга није имала места у његовом срцу. За њега се зато може с правом рећи:

„*Hilaris in tristitia in hilarite tristis*“, критика друштва озбиљна али племенита и несебична, онаква какав му је и цео живот био. Нека му је вечни мир!

Dr. Данило Ј. Данић,
касациони судија

САДРЖАЈ ПРАВНИХ ЧАСОПИСА

Бранич ће доносити садржаје свих правних часописа код нас.

Архив за правне и друштвене науке, орган Београдског правног факултета. Уредник *Др. Михаило Илић*.

Садржај Бр. 2. Књ. XXXIV, за фебруар 1937. год.:

Чланци: Др. Евгеније Спекторски: Три датума у историји руског сељаштва; Др. Драг. Арањеловић: Бракоразводни узроци по Грађанском законик у Србије, Брачним правилима Срп. правосл. цркве и Предоснови грађ. законика; Др. Слободан Драшковић: Привредна теорија и привредни живот; Др. Борислав Т. Благојевић: Социалне тежње новог извршног права. — Правна политика од Др. Ђорђа Ж. Мирковића. — Административна хроника од Николе С. Стјепановића. — Судска хроника од Тихомира М. Ивановића, Јована Д. Смиљанића, Јована В. Коштунице, Божицара В. Веселиновића, Леона А. Амара, Др. Видана О. Благојевића и Владимира Тимошкина.

Балканско братство, часопис за социјално-економска питања, културу и уметност. Власник и уредник *Пешар Зоркић*.

Садржај бр. 5.—6. Год. III, за јануар—фебруар 1937. год.:

Др. Челомир Ђурђевић: Корак унапред у консолидацији Балкана; Петар М. Павловић: Југословенско-бугарски пакт о вечном пријатељству; Шкамби: Омладинско-интелектуална стремљења у Албанији; П. Зоркић: Село и задругарство; Антон Страшимиров (превео Др. Никола Мирковић): На њиви; Садри Ертем (превео Миодрог Лучић-Кујунџић): Молим опростите; Денис Кокинос (превео Милан Даниловић): Кочијаш Алексис; — Итд.

Југословенски економист. Главни уредник *Др. Душан М. Панџић*.

Садржај бр. 2. Год. II, за фебруар 1937. год.:

Владимир Розенберг и Антоније Тасић: На прагу законског регулисања осигурања у Југославији. — Привредни и друштвени живот. — Преглед штампе. — Итд.

Мјесечник, гласило Правничког друштва у Загребу. Уредници *Др. Едо Ловрић* и *Др. Иво Полишео*.

Садржај Бр. 2. и 3. Год. LXIII, за фебруар—март 1937. год.:

Др. Иво Крбек: Управносудска заштита против шутње управне власти; Др. Јурај Кулаш: Кривично дело двоструке наплате; Др. Илија Баловинац: Важи ли начело поуздања у главне књиге и за саму хипотекарну тражбину; Др. Јосип Трговчевић: Материјална правноснажност управних аката; Никола Вучковић: Зашто се обичај крвне освете у Боки Которској одржао до данас; Др. Антун Дабинозић: Прилози за проучавање постанка уговора год. 1902 (*pacta conventa*) и трогарске дипломе; Мако Ђурковић: Пропратнице; Анте Миличић: Санацијски фонд. — Итд.

Одвјетник, орган Адвокатске коморе у Загребу. Уредник: *Др. Иво Полишео*.

Сдржај Бр. 2.—3. Год. XI, за фебруар—март 1937. год.:

Средњи сталеж; Трошак у земљорадничким парницама; Пар примјетби к Уредби о ликвид. земљ. дугова од Др. Јосипа Беганића; Неколико питања из Уредбе о ликвидацији земљ. дугова од Др. Јураја Рендулића; Др. Александар Бадај: Одвјетници у Совјетској Русији; Протусловне рјешитбе о трошку одмјербеног поступка; Из сталешке јудикатуре. — Итд.

Правнички гласник, орган Удружења правника, Адвокатске и јавнобележничке коморе у Новом Саду. Уредник *Др. Славко М. Ђурић*.

Сдржај бр. 1. за јануар—фебруар 1937. год.:

Од Уредништва. — Чланци; Др. Јован Савковић: Примедбе на Предоснову нашега Грађанског законика; Тодор Петковић: Права предаја §-а 943 А. г. з.; Др. Ј. П.: О судској надлежности, поглавито у вези §§-а 95, 83. и 85 Гпп-а; Милован Кнежевић: О судској независности; Др. Роберт Пауловић: Да ли је аутентично тумачење чл. 4 става 2 Уредбе о ликвид. земљ. дугова обвезатна прена норма?, — Итд.

Правосуђе, часопис за судску праксу. Уредник *Стојан Јовановић*. Власници и оснивачи: *Др. Фердо Чулиновић, Др. Иво Матијевић и Стојан Јовановић*.

Сдржај Бр. 2. Год. VI, за фебруар 1937. год.:

Грађанско право: Лазар Урошевић; Предоснова Грађанског законика за Краљевину Југославију; Лазар Урошевић: Клаузула Rebus sic stantibus; Проф. Др. Еуген Сладовић: Правна регулација обвезатног осигурања законске дужности јамства за моторна возила; Др. Иво Матијевић: О извршењу одлука Државног савета; Др. Иван Штајнмец: Још неке примедбе за наш Грађански законик; Др. Борислав Т. Благојевић: Излучна тужба; Миливој С. Зимоњић: Задружни однос између оца и пунолетних синова. Кривично право; Стеван Бранковић: Лажна оптужба и клевета; Еуген Вагнер: Примјена прописа § 166 кз. — Међународно право: Др. Александар А. Приможић: Ратни контрабанд и призовско право. — Итд.

Полиција, часопис за политичко-управну, полицијску, судску и самоуправну праксу. Власник и уредник *Васа Лазаревић*.

Сдржај Бр. 3.—4. Год. XXIV, за фебруар 1937. год.:

Апели нашим читаоцима. — Чланци и расправе: Идеја Друштва народа и полиција од Др. Мих. Скубла; Казниони систем у Америци од Maurice-а Ramelee у преводу Ђ. Ј. Петровића; О надлежности суда за деобу смесничара од Сек. Н. Кецојевића; О међународној размени података о ранијој осуђиваности извршилаца кривичних дела од Др. Бор. Петровића; Коминтерна и радничко-наместнички синдикати од Ђуре Сараре; Благајничко и рачунско пословање општина од Нег. Оцокољића; Међународна полиција за радио талесе; Америчка полиција на делу од Свет. Поповића; Криминалисти и кријумчарење дувана од Реље А. Ђорђевића; Примена геолошких наука у полицијској и судској пракси од Вјекослава Микинчића; Социјална и хумана делатност полиције код нас и на страни од М. Ј. — Итд.

ПРЕГЛЕД ЗАКОНОДАВСТВА

Објављеног у Службеним новинама од 26. јануара до 13. марта 1937. године:

Бр. 18.-VI, од 26. јануара 1937. год.:

27) Уредба са законском снагом о ауторско-правном посредништву. — 28) Правилник о ближим одредбама за ауторско-правно посредништво.

Бр. 20.-VII, од 29. јануара 1937. год.:

29) Измена Уредбе о монополским таксама бр. 40625 од 27. септембра 1934. год. — 30) Правилник о вештачким упалачима и ужегачима.

Бр. 21.-VIII, од 30. јануара 1937. год.:

31) Уговор о пријатељству између Југославије и Бугарске. — 32) Измена чл. 47. и 57. Правилника споредних припадности службеника државних саобраћајних установа. — 33) Међународни сајмови у Загребу и Љубљани. — 34) Напук Министарства Грађевина на основу § 120. ст. 5. Закона од 31.-XII.-1891. год. о водном праву. — 35) Начелна одлука Касационог суда у Београду о одредби § 430. Законика о судском поступку у грађанским парницама за Србију од 20. фебруара 1865. године.

Бр. 28.-IX, од 8. фебруара 1937. год.:

36) Уредба о раду Државног правобраниоштва. — 37) Уредба о измени Уредбе од 31. августа 1933. год. бр. 82424 којом су у седишту Среског суда у Беловару утврђена 4 јавна бележничка места и одређени реони за ова 4 јавна бележничка места. — 38) Уредба о измени Уредбе од 24. јануара 1931. год. о утврђивању броја седишта јавних бележника. — 39) Допуна Правилника о замени поцепаних или оштећених новчаница. — 40) Исправка у Уредби о сузбијању кријумчарења вештачких слађива.

Бр. 30.-X, од 10. фебруара 1937. год.:

41) Указ о отварању Генералног консулата Краљевине Југославије у Јерусалиму. — 42) Указ о отварању генералног консулата Краљевине Југославије у Сан Франциску. — 43) Указ о промени „општине Пољана“, у „општина Пакрачка Пољана“. — 44) Указ о спајању општина средњољешанске и доњољешанске у општину љешанску. — 45) Уредба о измени Уредбе од 24. јануара 1931. год. бр. 7610 о утврђивању броја и седишта јавних бележника. — 46) Правилник о употреби и руковању фондом за унапређење туризма у туристичким местима Краљевине Југославије. — 47) Измене Правилника за управу пензионог фонда Адвокатске коморе у Сарајеву. — 48) Измене и допуне решења бр. 7482/IV и Упустава бр. 7500/IV од 26. фебруара 1930. год. — 49) Брисање става 3. члана 16. Правила о прописивању, излавању и наплаћивању лекова. — 50) Допуна упушта за употребу машина за франковање поштанских пошиљака. — 51) Оснивање нових шумских управа на подручју Дирекције шума у Скопљу. — 52) Оснивање Шумске управе у Кучеву. — 53) Оснивање шумске управе на подручју Дирекције шума на Сушаку. — 54) Преглед државних расхода и прихода за месец април-децембар 1936. по буџету за 1936/37. год. — 55) Размена повеља ратификације између Југославије и Румуније за обављање полицајске службе између ушћа Нере и Тимока. — 56) Телефонски саобраћај.

Бр. 33.-XI, од 13. фебруара 1937. год.:

58) Уредба о утврђивању минималних надница, закључивању колективних уговора, помирењу и арбитражи. — 59) Измене Правилника за извршење Закона о сузбијању скупшће животиних намирница и несавесне спекулације од 7 септембра 1922. год. — 60) Измене и допуна поступка бр. 4860-IV-1936, о царинском надзору и употреби погонског материјала за градове на мору у слободној пловидби. — 61) Уз царинске декларације има се поред оригиналног рачуна подносити и његов препис. — 62) Наредба Министра правде од 8 фебруара 1937 г бр. 11370 о одређењу рејона за три јавно-бележничка места у седишту Среског суда у Бјеловару. — 63) Проширење делокруга рада царинарнице I реда у Бибињу. — 64) Забрана сјече стабала Панчићеве оморике и мунике.

Бр. 39.-XII, од 20. фебруара 1937. год.:

65) Указ о проглашењу варошице Делиград, у село Делиград. — 66) Преношење послова на банове из чл. 20 Закона о сузбијању сточних зараза. — 67) Уредба којом се прописују нарочите одредбе за обављање радње чишћења јама и канала у Београду. — 68) Уредба о изменама и допунама списка луксузних предмета уз Уредбу о разрезу и наплати пореза на луксуз са свима изменама и допунама. — 69) Измене и допуне у Уредби о трошарини Општине града Београда. — 70) Аутентично тумачење Уредбе о припадностима у натури шумарског стручног особља код Управе државних шума. — 71) Забрана увоза ловачких каписла. — 72) Издвајање катастарских општина из Добоја и припајање Маглају. — 73) Промена имена села „Косово“ у „Косово поље“. — 74) Продужење рокова предвиђених у Правилнику за извршење решења о пензијама радника и намештеника фабрике дувана на Риједи. — 75) Телефонски саобраћај. — 76) Исправка Уредбе о утврђивању минималних надница, закључивању колективних уговора, помирењу и арбитражи. — 77) Исправка у Правилнику за извођење Уредбе о додељивању државног шумског земљишта и ликвидација узурпација у ранијој Босни и Херцеговини.

Бр. 41.-XIII, од 23. фебруара 1937. год.:

78) Уредба о повластицама Француског друштва Борских рудника у Паризу за подизање творнице за електролитично рафинисање бакра. — 79) Решења Опште седнице Државног савета од 25 и 26 новембра 1936. год. бр. 30409-36.

Бр. 45.-XIV, од 27. фебруара 1937. год.:

80) Уредба о државној фабрици шећера на Чукарици. — 81) Правилник о раду Државне живинарске селекцијске станице у „Карађорђеву“. — 82) Правилник о допуни правилника о полагању држ. струч. испита по пољопривредној струци. — 83) Наредба о измени надничних разреда прописаних § 1. од 6 децембра 1927. год. — 84) Наредба о измени и допуни обрасца у наредби о издавању уверења о надметачкој способности код државних лицитација од 13 марта 1929 г. — 85) Решење Мин. савета о укидању увозне царине на опијум и о измени тарифског броја 363 Увозне царинске тарифе. — 86) Приступ Турске Републике међународној конвенцији о сузбијању прављења лажног новца. — 87) Ратификација од стране Републике Сједињених Држава Бразилије, Протокола о ревизији статута Сталног суда међународне правде. — 88) Исправка Правилника за извршење Уредбе о ликвидацији земљорадничких дугова.

Бр. 46.-XV, од 1. марта 1937. год.:

89) Уредба о посебној угодби између Управа пошта и телекомуникација Грчке, Румуније, Чехословачке и Турске. — 90) Уредба о пољопривредним коморама. — 91) Уредба о надзору над осигуравајућим предузећима.

Бр. 50.-XVI, од 5. марта 1937. год.:

92) Указ о преименовању општине Табор у општину Св. Јурај об. Табору. — 93) Указ о установљењу општине Св. Вид. — 94) Указ о припојењу села Подотоцке Доље Општини новочичкој. — 95) Указ о припојењу села Ујмир Општини кијевској. — 96) Правилник за извршење Уредбе о издржавању народних школа. — 97) Правилник Сталне комисије за израду и допуну Југословенске фармакопеје. — 98) Упутства за извршење Уредбе о сузбијању кријумчарења вештачких сладива. — 99) Поправек Уредбе општине Чрни врх.

Бр. 54.-XVII, од 10. марта 1937. год.:

100) Главне братинске благајне у будуће улагање новац код Државне хипотекарне банке. — 101) Аутентично тумачење ст. 3 чл. 36 и чл. 55 Уредбе о ликвидацији земљорадничких дугова. — 102) Издавање из ранијих и припајање новим пореским управама општина: толачке, јошаничке и приморске. — 103) Наредба о забрани врвовања добровољаца и прикупљања прилога за Шпанију. — 104) Измена и допуна става I члана 6 општег правилника о повлашћеној вођњи и превозу. — 105) Снижење телеграфских такса између Југославије, Грчке и Чехословачке. — 106) Начелна одлука опште седнице Касац. суда у Београду о примени чл. 29 и 30 Уредбе о убрзању рада код судских и иследних власти у споровима за деобу смесничара. — 107) Одељење Б. Београдског Касационог суда у Новом Саду. — 108) Преглед државних расхода и прихода за месец јануар 1937. и за период април 1936. — јануар 1937. г. по буџету за 1936.-37. г. — 109) Извештај о раду Државног савета у 1936. год.

Бр. 57.-XVIII, од 13. марта 1937. год.:

110) Указ о премештању општине Милетковиће, из с. Заборка у с. Милетковиће. — 111) Уредба о унутрашњој организацији Поштанске штедионице Краљевине Југославије. — 112) Уредба о изменама и допунама Уредбе о повластицама на железницама и бродовима у државној експлоатацији. — 113) Измене и допуне Уредбе о лову на подручју Савске бановине. — 114) Решење о одлагању конституисања самоуправних органа јавне службе посредовања и продужењу мандата досадашњих самоуправа. — 115) Дописне карте држ. издања за унутрашњи и међународни саобраћај са сликама Базилике на Дувањском пољу и сликама Св. браће Ђирила и Метода. — 116) Решење опште седнице Државног савета од 22 децембра 1936. год. бр. 33008-36. — 117) Телефонски саобраћај.

НОВЕ КЊИГЕ

Jivoïn M. Péritch: Le Droit yougoslave et la Stérilisation. Extrait du Bulletin de la Société de Législation comparée (Octobre-Décembre 1936), Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence. Paris, 1936, p. p. 8.

L'Esprit international (The International Mind). Revue trimestrielle. 1-er Janvier 1937, 11e Année № 41.

Др. Миодраг Аћимовић: Кривично право. Књига прва, Општи део. Суботина 1937, стр. 189. Издање пишчево.

Dr. Bertold Eisner i Dr. Mladen Pliverić: Мишлјенја о предоснови грађанског законика за Краљевину Југославију, — Загреб 1937. — Издао Рвачкичко Друштво у Загребу, стр. 629.

Ненад Ђорђевић: Закони, Уредбе и остали прописи Краљевине Југославије, издани од 1. децембра 1918. до 31. децембра 1936. II. издање. Издање Издавачког и књијарског предузећа Геца Кон А. Д. Београд, 1937, стр. 412.

Божидар С. Прошић и Властимир Ј. Лучић: Одлуке Државног савета 1933.—1935, Београд, 1937, стр. 750. Издање Француско-српске књијаре А. М. Поповића у Београду.

Др. Матија Белић: Збирка канонских прописа о браку. Загреб, 1937, стр. 468. Издање пишчево (латиницом).

Др. Ђорђе Ж. Мирковић: Престанак трговачких друштава. Поводом предлога Југослов. трговачког законика. Београд 1937, стр. 16. Прештампано из Архива за правне и друштвене науке, књ. XXXIV, св. 2.

Др. Михаило Вучковић: Еволуција и критика неутралног задругарства. Докторска теза. Београд, 1936, стр. 160. Издање пишчево (латиницом).

Пројекти Конкордата. Упоредни преглед досадашњих пројеката. Патријаршијска штампарија — Сремски Карловци, 1937, стр. 23.

Др. Михаило Илић: Пред Конкордатом. Поводом законског предлога упућеног Народној скупштини. Библиотека политика и друштво. Свеска 1. Београд, 1937, стр. 38.

Др. Божидар С. Марковић: Начела демократије. Библиотека политика и друштво. Свеска 2. Београд, 1937, стр. 38.

Др. Слободан Драшковић: Аутократија или светска привреда? Библиотека политика и друштво. Свеска 3. Београд, 1937, стр. 39.

На основу овлашћења VII главне годишње скупштине, Управа Удружења адвокатских приправника за подручје Апелационог суда у Београду, доноси следећу

Резолуцију:

Економска криза и са њом везани процес пауперизације није мимоишла ни интелектуалне раднике припаднике т.зв. слободних професија. И њих као и све друге позиве маса радног чарода, притискују све недаће данашњице.

Адвокатски приправници, који претежно припадају пролетаријату, сматрају да је крајње време да се предузму целисходне мере у циљу побољшања њиховог социјалног положаја.

Сада важећи законски прописи којима је регулисан положај адвокатских приправника (Зак. о радњама и Зак. о адвокатима), недовољни су и не пружају пуну гаранцију за заштиту њихових највиталнијих интереса.

Стога, Удружење адвокатских приправника за подручје Апелационог суда у Београду захтева:

- 1) да се смањи приправничка вежба (стаж) од пет на три године.
- 2) да се уведе обавезно (принудно) чланство у удружењима за све приправнике;
- 3) да се законом регулишу минималне плате, радно време, отказни рок, годишњи одмор, осигурање у случајевима болести и незапослености;
- 4) да се забрани не само заступање на рочиштима већ и свака интервенција код судова и других власти, за рачун другога, лица која не припадају реду адвоката или адвокатских приправника;
- 5) да се најстрожије кажњавају адвокати који омогућавају приправницима фиктивну вежбу;
- 6) да се упослење адвокатских приправника врши искључиво посредовањем (преко) удружења адвокатских приправника;
- 7) да се рад адвокатских приправника за време вежбе у суду хонорише макар и најминималнијом наградом; у противном, да се обавезни судски стаж претвори у факултативни.

Удружење адвокатских приправника за подручје Апелационог суда у Београду позива сва слична удружења Југославије, адвокатске коморе, јавнобележничке коморе, као и појединце, да се предњим захтевима придруже, а истовремено апелује на све меродавне факторе Југославије да изиђу у сусрет предњим оправданим захтевима.

Удружење адвокатских приправника за подручје Апелационог суда у Београду

Пажња адвокатима из Београда

На седници од 10. марта 1937. г. Одбор Коморе је одлучио, да телефонске таксе за телефоне у Среском суду за град Београд, Окружном суду за град Београд и Трговачком суду плаћају адвокати из Београда и то сваки по 20.- дин. годишње.

Позивају се сви адвокати из Београда да пошаљу ову суму одмах по пријему чековних уплатница.